

**УЖГОРОДСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА БОГОСЛОВСЬКА
АКАДЕМІЯ ім. БЛАЖЕННОГО ТЕОДОРА РОМЖІ**

**Свята Клара з Асизу — приклад
богопосвяченого життя.**

Дипломна праця: бр. Юстина Василя Ухача

Керівник: вл. Ніл Луцзяк

Ужгород 2015

ЗМІСТ

БІБЛІОГРАФІЯ	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ВІДКРИТТЯ ПОКЛИКАННЯ	8
1. Історичне тло	8
2. Родинний дім.....	12
2.1. Народження святої Клари і її рідні.....	12
2.2. Спосіб її життя в родинному домі	13
2.3. Свідки молодості.....	14
3. Франциск у житті Клари	17
3.1. Роль Франциска в покликанні Клари	17
3.2. Зацікавлення Франциска життям Клари	20
3.3. Відношення святої Клари до святого Франциска	24
РОЗДІЛ II. ІДЕАЛ МОНАШОГО ЖИТТЯ	27
1. Головні принципи життя святої Клари	27
1.1. Ісус Христос як взірець життя	27
1.1.1. Ніжність по відношенню до Дитятка Ісуса	28
1.1.2. Співчуття до Ісуса розп'ятого.....	29
1.1.3. Набоженство до Ісуса Євхаристійного	32
1.2. Найсвятіша мати Діва Марія.....	35
1.3. Церква як провідник.....	38
2. Розуміння монаших обов'язків у святої Клари.....	41
2.1. Молитва	41
2.1.1. Молитва засновниці	41
2.1.2. Молитва кларисок	42
2.2. Убогість Клари та сестер.....	43
2.3. Чистота як прояв любові до Христа.....	47
2.4. Послух Клари та сестер	48
3. Характерні риси життя святої Клари	50
3.1. Життя в братерстві.....	50
3.1.1. Братерство посеред кларисок	50
3.1.2. Любов Клари до сестер.....	52
3.2. Життя в “меншості”	53
РОЗДІЛ III. ДРУГИЙ ЧИН СЬОГОДНІ	55
1. Клариски в Європі та на континентах	55
1.1. Свята Клара і клариски	55
2. Свята Клара, вплив її духовності на сьогодні	58
ВИСНОВКИ	64

БІБЛІОГРАФІЯ

Джерела:

Святе Письмо Старого та Нового завіту, Місіонер, 2009.

ПРЕЙС Роланд ЧБМКап. — КІЯШ Здіслав ЧБМКонв., *Джерела францисканські*, (PREJS Roland OFMCap. — KIJAS Zdzisław OFMConv., (red.), *Źródła franciszkańskie*, Kraków, Bratni Zew, 2005.)

Допоміжна література:

НАПЮРКОВСКИ Станіслав ЧБМКонв. — КОЦ Веслав ЧБМКонв., *Свята Клара з Асижу в 800-річчя від дня народження*, (NAPIÓRKOWSKI Stanisław OFMConv. — KOC Wiesław OFMConv., (red.), *Święta Klara z Asyżu w 800-lecie urodzin*, Warszawa, Niepokalanów, 1995.)

КЛОЧОВСКИ Єжи, *Християнські спільноти в розвиваючій Європі*, (KŁOCZOWSKI Jerzy, *Wspólnoty chrześcijańskie w tworzącej się Europie*, Poznań, W drodze, 2003.)

БЛОК Веслав, *Половинка моєї душі*, (BLOCK Wiesław, *Połowie Mejej Duszy*, Kraków, Serafin, 2006.)

АНАНЕВИЧ о. Йосафат ЧБМ, (Ред.), *Квіти святого Франциска*, Львів, Свічадо, 2009.

СЛОТВІНСКИЙ Тадеуш ЧБМ — ДАМЯН Максиміліан ЧБМ, *Клара і її сестри*, (SŁOTWIŃSKI Tadeusz H. OFM — DAMIAN Maksymilian J. OFM, *Klara i jej siostry*, Wrocław, antoni, 2012.)

ДОНТ Рене-Шарль ЧБМ, *Клара серед своїх сестер*, (DHONT Rene-Charles OFM, *Klara wśród swoich sióstr*, Warszawa, Niepokalanów, 1988.)

БЕРТОЛІ Матко, *Клара між мовчанням і пам'яттю*, (BERTOLI Marco, *Klara pomiędzy milczeniem a pamięcią*, Wrocław, Wydawnictwo św. Antoniego, 2006.)

СТУШ Зенон ЧБМ — СИКУЛА Марек ЧБМКонв., *Свята Клара з Асижу*, (STUŚ Zenon OFM — SYKUŁA Marek OFMConv., (red.), *“Forma sororum” Święta Klara z Asyżu*, Warszawa-Kraków, STYL, 2012.)

КАРБАЛЬЙО Йосиф Родрігес ЧБМ, *Поглянути в початки*, (CARBALLO Jose Rodriguez OFM, *Ze wzrokiem utkwionym w początki*, Roma, Curia generalis dei Frati Minori, 2012.)

МОНТОРСІ Джамбатиста, *Свята Клара з Асижу вчителька життя*,

(MONTORSI Giambattista, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, Kraków, Bratni Zew, 2006.)

ДЛУГА Йоанна ОСД, *Промінювання Клари*, (DLUGA s. Joanna OSD, *Promieniowanie Klary*, Kraków, Bratni Zew, 2010.)

НЕЗГОДА Цециліан ЧБМКонв., *Свята Клара з Асижу в світлі бідачини*, (NIEZGODA O. Cecylian OFMConv., *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, Kraków, Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy, 1993.)

Апостольський лист Святішого Отця Франциска до усіх богопосвячених осіб, 21 листопада 2014 року.

ІВАН ПАВЛО II, Апостольське післясинодальне повчання *Vita Consecrata*, 25 березня 1996 року, Львів, Місіонер, 2011.

Лист чотирьох Генеральних Міністрів Францисканської Родини до Кларисок..., *Клара з Асижу нова жінка*, (List 4 Ministrów Generalnych Rodziny Franciszkańskiej do Klarysek, do wszystkich franciszkańskich Sióstr klauzurowych i do tych, którzy kochają Klarę i Franciszka na całym świecie z okazji 800-lecia urodzin św. Klary (1193 — 1993), *Klara z Asyżu kobieta nowa*, Kraków, Bratni Zew, 1993.)

Енциклопедії та словники:

ШОСТЕК Андрій, *Католицька Енциклопедія*, (SZOSTEK Andrzej, (red), *Encyklopedia Katolicka*, Tom IX, Lublin, KUL, 2002.)

ВАЦЛАВ Маріан ЧБМ, *Духовний словник францисканський*, (WACŁAW Marian OFM, (red), *Leksykon duchowości franciszkańskiej*, Kraków-Warszawa, Wydawnictwo, 2006.)

ВСТУП

Цього року з ініціативи Святішого Отця Папи Франциска Католицька Церква проживає рік Богопосвяченого життя. В Листі до Монахів та Монахинь Папа підкреслює важливість наслідувати засновників різних монаших згромаджень у їх втіленні Євангельських ідеалів: “Для Засновників і Засновниць, найвищим правилом було Євангеліє, а усі інші правила були лише відображенням Євангелія та засобами для того, щоб жити ним у повноті. Їхнім ідеалом був Христос, цілковите єднання з Ним, аж до тієї міри, щоб могли сказати з Павлом: “Для мене бо життя — Христос;” для них обіти мали значення лише як засіб здійснення цієї палкої любові.

Протягом цього Року ми теж повинні запитати себе: Чи також і ми, і як саме, відкриті на вимоги Євангелія? Чи воно, насправді є фундаментом нашого повсякденного та рішень, які ми покликані прийняти? Бо Євангеліє є вимогливим і наказує жити ним радикально та щиро. Тому, недостатньо тільки його читати (хоч читання і вивчення Писання є вкрай необхідне), недостатньо розважати над ним (що ми з радістю робимо кожного дня). Ісус просить нас здійснювати його, жити Його словами.”¹

А святий Іван-Павло II у листі до богопосвячених осіб каже, що клявзурові спільноти є неначе містом на горі і світлом на світильнику, що вказує мету, до якої змагає ціла церковна спільнота.² Він підкреслює те, що палка у діянні й віддана контемпляції, церковна спільнота простує в часі, спрямовуючи свій погляд до майбутнього з’єднання всіх і вся во Христі, коли Церква “зі своїм Женихом появиться зодягненою у славу,” а Христос “передасть Царство Богові й Отцеві, коли знищить усяке Начальство, всяку Владу й Силу, щоби Бог був усім у всьому.”³

Папа є переконаний в тому, що життя клявзурових монахинь, відданих молитві, аскезі та невтомному поступуванні в духовному житті, “є нічим іншим, як прямуванням до небесного Єрусалиму, випередженням есхатологічної церкви,

---

¹ Апостольський лист Святішого Отця Франциска до усіх богопосвячених осіб, 21 листопада 2014 року.

² Пор. ІВАН ПАВЛО II, Апостольське післясинодальне повчання *Vita Consecrata*, 25 березня 1996 року, ст. 83

³ Пор. ІВАН ПАВЛО II, *Vita Consecrata*, ст. 83 — 84

здивленої у посідання і споглядання Бога.”⁴ У світлі такого покликання й церковного посланництва, каже Папа, клявзура відповідає найважливішій потребі бути разом із Господом. Вона є обранням затворницького способу життя, зречення не тільки речей, але й “простору,” зв’язків та багатьох багатьох створених благ, вони тим самим беруть участь у самопониженні Христа, який обрав шлях абсолютного убожества. Складання у пожертву “тіла” дозволяє сестрам повніше заглибитись у Євхаристійне таїнство. Вони жертвують самих себе разом з Ісусом заради спасіння світу. Їхній дар є не тільки жертвою і спокутою, але також складанням подяки Отцеві, через участь у благодаренні Його улюбленого Сина. Зростаючи з таких засадничих духовних ідеалів, клявзура є не тільки надзвичайно цінним джерелом аскетичного подвигу, але й способом переживання Христової Пасхи.⁵

Отже, клявзура, переконаний Іван-Павло II, є образом того куточка в серці людини, де лунає поклик до єднання з Господом. Прийняття як дар й обрана як вільна відповідь любові, клявзура є місцем духовного сопричастя з Богом і з братами та сестрами, де обмеження простору і стосунків сприяє засвоєнню у глибині душі євангельських цінностей.”⁶

Темою даної праці є духовне життя святої Клари, засновниці II Францисканського Чину, що є клявзуровим. Причиною написання стало має зацікавлення її життям з Богом, її постійний Його пошук, її вірність та відданість лише Йому. Це є “пошук Того, кого серце прагнуло.”⁷

Праця має на меті дослідити, те як за прикладом Клари і Франциска, треба повністю “потонути” в Господі. Щоб таким чином, за їхнім прикладом, постійно Його шукати. Найважливішим джерелом цієї праці є книга “Джерела францисканські,” де є вміщені всі її рукописи.

Праця є поділена на три розділи. В I розділі є описано, як духовно формувалася Клара в юні роки, та хто мав на неї позитивний вплив. II розділ ознайомить нас з її життям в монастирі, котре було повністю відданим Богу. В III розділі подано

---

⁴Tamže, s. 82 —83

⁵Tamže, s. 83

⁶Tamže, s. 83

⁷Пор. Святе Письмо Старого та Нового завіту, Місіонер, 2009, ст. 777

інформацію про сучасний період історії II Чину, про їхню кількість та число монастирів. В цьому намірі зроблено аналіз Листів колишнього Генерального Міністра Хосе Родрігеса Карбальйо і папи Бенедикта XVI до кларисок.

РОЗДІЛ I

ВІДКРИТТЯ ПОКЛИКАННЯ

1. Історичне тло

Кожний новий спосіб монашого життя відповідає на нові виклики церкви чи суспільства.⁸ Кожна харизма, пробуджена через Святого Духа, завжди є даром на служіння іншим.

Потрібно сказати про такі наступні суттєві елементи історичного тла:

- Монаше життя в Церкві, як чоловіче, так і жіноче, характеризується такими формами: життя пустельників і життя спільнотне. Ці способи формувалися протягом віків; ідея спільнотного життя базувалася на прикладі правил, укладених свв. Пахомієм, Августином, Василієм Великим і Бенедиктом. В цих правилах йдеться про спільноту молитви, дисципліну і послух;

- важливий вплив монашого життя на соціальне життя: власне бенедиктинські абатства формували духовні цінності, були колыскою інтелектуального та культурного життя, а також центром сільського господарства;

- переміни в XI столітті: розвиток соціального, культурного життя та народження нових ідей щодо духовного життя, а саме постановня нових монаших спільнот Цистерціїв, Камедулів, Картузіанців, які стали відповіддю на ці зміни.⁹

Францисканський Чин народжується в XIII столітті в період, коли добре розвивається господарство, культура, наука, релігійне і соціальне життя. З другого боку це є момент, в якому відчувається наростання напруги в ієрархічному суспільстві між вищими верствами населення (можновладці, шляхта, лицарство) і нижчими верствами населення (середній клас, селяни). Феодальна система мала також свій вплив на релігійне життя. Великі монастирські абатства, багате духовенство, послаблення аскези в житті священниці — це все в значній мірі привело до пошуку

---

⁸Поп. Stanisław NAPIÓRKOWSKI OFMConv. — Wiesław KOC OFMConv., (red.), *Święta Klara z Asyżu w 800-lecie urodzin*, Warszawa, Niepokalanów, 1995, s. 20

⁹Поп. s. Joanna DLUGA OSD, *Promieniowanie Klary*, Kraków, Bratni Zew, 2010, s. 28

нового способу переживання Євангелії.¹⁰

Однією з відповідей на цей стан була реформа всередині бенедиктинського чину, наслідком якої стало виникнення монахів цистерціїв.¹¹ Цистерська духовність, опираючись на Святе Письмо, Отців Церкви і на її традиції, підкреслює такі аспекти: цінність євангельського життя, убогість як чесноту особову, вдосконалення аскетизмом,¹² суворістю та містика, яка зосереджена на Божій любові. Ця містика мала глибоко емоційний характер і базувалася на медитації земного життя Христа і через це як результат, відкрита на особисту участь в контемплятивних таємницях. В зв'язку з усім цим певно, що всі ці події мали мати немалий вплив на таку дівчину, як Клара.

Вплив цистерської духовності на формування внутрішнього життя Клари видно в III і IV листах які вона пише до святої Агнеси з Праги. Клара вживає в них ті самі мовні звороти, ті самі слова, які знаходимо в листах цистерських містиків, яких немає в листах святого Франциска, наприклад: емоційність, прагнення, споглядання, доброта, пам'ять, запах, дзеркало, запал. Для цистерціїв Бог є Любов'ю і Своєю любов Він об'являє через прагнення внутрішньо з'єднатися з Церквою і кожною душею. Все це відбувається в таємниці містичних шлюбів, про що пише також і Клара в IV листі. Щоб описати містичні шлюби, цистерції вживали певні символи, наприклад, обійми Улюбленого.¹³ Ці обійми були символом обіймів між Отцем і Сином, дарованим душі в дарі Святого Духа, а бенкетний покій, сповнений вина,¹⁴ символом повноти любові. Подібно і Клара в IV листі через символи описує цілковито очищену Божим подихом людську любов.

Іншою спорідненою темою, про яку говорить Клара в своїх листах, є переміна людської душі в Божу, через з'єднання волі (людської і Божої) в любові під впливом

---

¹⁰Пор. О. Cecylian NIEZGODA OFMConv., *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, Kraków, Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy, 1993, s. 51

¹¹Засновником був святий Роберт з Молесмесу в Сіті в 1098 році. Цистерції прагнули повернутися до первинного Правилу святого Бенедикта з огляду на простоту і строгість, ручної праці, дотримуватися строгої клаузури і мовчання, стримуватися від апостольства і священничого служіння, уникати накопичення багатств, — Jerzy KŁOCZOWSKI, *Wspólnoty chrześcijańskie w tworzącej się Europie*, Poznań, W drodze, 2003, s. 194 — 195

¹²Пор. DLUGA, *Promieniowanie Klary*, s. 30

¹³Ліва рука його під головою в мене, а правою він мене обіймає.(Пісня Пісень 2,6), див. Святе Письмо Старого та Нового завіту, Місіонер, 2009

¹⁴Він увів мене в бенкетний покій, і любов — стяг його надо мною.(Пісня Пісень 2,4), див. Святе Письмо Старого та Нового завіту, Місіонер, 2009

Святого Духа.¹⁵

З-посеред цистерських авторів, розважання Клари є дуже подібні до тих, які знаходяться у Вільяма з Санкт-Тьєррі, хоча Клара ніколи його не цитувала. Наскільки цей вплив є очевидним сказати важко. Особливим є те, що Клара подібно як Вільям, у відношенні до текстів з Пісні Пісень ніколи не йдуть поза третій розділ цієї книги. Останній інтерпретований ними обома текст є Пісня Пісень 3,4. У Вільяма тематика, яка з'являється, є разуче подібна до тієї, яку зустрічаємо у святої Клари: туга за зниклим Нареченим чи покора Бога, яку видно в таємниці Воплочення.¹⁶ Клара про це пише так:

“В це Дзеркало щодня вдивляйся, о принцесо, наречена Ісуса Христа, і постійно своє обличчя в Нім оглядай, щоб ціла, внутрішньо і зовнішньо, ти прикрашалася і оточувала себе різними квітами і шатами всіх чеснот, як належить дочці і найдорожчій нареченій найвищого Царя. В цьому Дзеркалі ясніє благословенна убогість, свята покора і невисловлена любов. З ласки Божої ти зможеш у Ньому це побачити.

Прошу, зверни увагу на початок цього Дзеркала, а саме на Убогість сповиту, що лежатиме в яслах. О предивна Покора, о дивовижна Убогість! Цар ангелів, Господь неба і землі, покладений в ясла.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2138)

Бенедиктинський чин на той час вичерпав дієвість методів проголошення Євангелії по причині того, що суспільно-культурний контекст XII століття змінився на зразок попередніх.¹⁷ Розвивалися міста, що потребували нового способу проголошення Євангелії посеред них, а не здалеку на узбіччі, як то було у випадку¹⁸ сталості бенедиктинського апостольства.¹⁹

На дану ситуацію, на цей новий знак часу, а саме нові потреби городян, жителів замків, міст, пробуджені Святим Духом відповідали жебрачі чини.²⁰ Вони будували свої монастирі не у відокремлених місцях, але швидше в центрі нових міст. Монаша постава, яка сформувалася в тій історичній ситуації, це вже не монах, який живе на

¹⁵Пор. Wiesław BLOCK, *Połowie Mej Duszy*, Kraków, Serafin, 2006, s. 72 — 73

¹⁶Пор. BLOCK, *Połowie Mej Duszy*, s. 73 — 74

¹⁷Пор. NAPIÓRKOWSKI — KOC, *Święta Klara z Asyżu w 800-lecie urodzin*, s. 26

¹⁸Пор. DLUGA, *Promieniowanie Klary*, s. 30

¹⁹Пор. NAPIÓRKOWSKI — KOC, *Święta Klara z Asyżu w 800-lecie urodzin*, s. 26

²⁰Пор. DLUGA, *Promieniowanie Klary*, s. 31

самоті, але близький брат, співбрат усіх, якого можна зустріти щодня, на вулицях міст.²¹ До жебрачих чинів був покликаний Святим Духом святий Франциск і його брати. Форма життя, яку прийняв Франциск, була Євангелія. Постава святого була так ясною, що в короткому часі по його наверненні, біля нього почали збиратися брати. Постала нова братерська спільнота, яка жила без поділів і феодальних структур. Характерною особливістю була меншість — буття меншим, наслідуючи Слугу Ягве (Христа), убогого і покірного, живучи в убогості, покорі і простоті. Новизною тієї форми життя була також ідея практики убогості, не тільки особистої, але і спільнотної. Покірنا і радикальна пропозиція життя, народжена Святим Духом в серці Франциска, стала також уділом святої Клари.²² Свята так про це пише в своєму Заповіті:

“Франциск, коли вийшов на стіну церкви, і до тих небагатьох убогих людей, які знаходилися поблизу, сказав голосно по-французьки: Ходіть і допоможіть мені в праці біля монастиря святого Дам’яна, бо тут будуть жити сестри, які славою і святим життям будуть обожнювати нашого небесного Отця у всій Його Святій Церкві.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2136)

2. Родинний дім

1.2.1. Народження святої Клари і її рідні

Жінка достойна, Клара, ясна ім’ям і ясна чеснотами, з міста Асичу, походила із знаменитого роду. Найперше була землячкою святого Франциска на землі, щоб потім царювати разом з ним в небі.²³

Клара була найстарша донька в родині Офредуччі.²⁴ Її батько був шляхтичем і ціла родина обидвох батьків належала до лицарської шляхти. Її дім порівняно із загальними умовами життя в краю був заможний, а навіть багатий.²⁵ Батько був лицарем — військовим, часто не був присутній вдома, керування домом фактично довірив своїй жінці Ортолані, матері і голові родини, і безпосередньо вихователі трьох доньок: Клари, Катерини (пізніше отримає від Франциска ім’я Агнеса) і

²¹Пор. NAPIÓRKOWSKI — КОС, *Święta Klara z Asyżu w 800-lecie urodzin*, s. 26

²²Пор. DLUGA, *Promieniowanie Klary*, s. 31

²³Пор. Roland PREJS OFMConv. — Zdzisław KIJAS OFMConv., (red.), *Źródła franciszkańskie*, Kraków, Bratni Zew, 2005, s. 2253

²⁴Пор. DLUGA, *Promieniowanie Klary*, s. 34

²⁵Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2253

Беатриче.²⁶ Її мати Ортолана, як та, яка в саду Церкви мала народити дуже плідну рослину, що рясніла добрими і рясними плодами учинків, будучи зв'язаною вузлами шлюбу і постійною турботою про дім і родину посвячувалася, як тільки могла, богослужінням та з особливою ревністю віддавалася ділам милосердя.

В дусі побожності йшла в заморське паломництво і відвідувала міста, які власними ногами освятив Богочоловік і поверталася з великою радістю в серці. Була також у святого архангела Михаїла в Монте Гаргано, щоб молитися, і з великою побожністю відвідувала гроби святих апостолів.

“По плодах пізнається дерево” (Мт. 12, 33), а плід черпається з дерева. Багатство Божої ласки плинуло попередньо з кореня, щоб розквітнути в повноті святістю в паростку.

Нарешті, коли пані Ортолана була вагітною і наближався час народжувати, з великим зосередженням молилася до Ісуса Розп'ятого в церкві перед хрестом, просячи про захист перед ускладненнями під час пологів. В той момент почула голос, який їй сказав: “Жінко, не бійся, тому що видасиш на світ світло, яке спалахне ясніше від сонця.” Поучена цим пророцтвом сказала, що новонароджену доньку при хрещенні назве Кларою. Мала надію, що в якийсь спосіб збудеться Богом дана обіцянка.

1.2.2. Спосіб її життя в родинному домі

Клара заледве народившись на світ, ще маленькою дитиною почала швидко виблискувати в темряві світу, від ранніх років відзначалася своєю поведінкою. Перш за все, всім серцем прийняла з уст матері перші повчання про віру. Одночасно Святий Дух давав їй натхнення і внутрішньо навчав, найчистіша посудина стала посудиною ласки.

Охоче простягала свої руки до убогих. Вона брала запаси зі свого дому і багатьох з тих, що в потребі, підтримувала. Щоб її жертва була миліша Богові вона відмовляла своєму дрібному тілу в смачних стравах, і потихеньку, за посередництвом надійних осіб посилала їжу сиротам. Так-то з дитинства росла в милосерді, мала вразливе серце

---

²⁶Pop. List 4 Ministrów Generalnych Rodziny Franciszkańskiej do Klarysek, do wszystkich franciszkańskich Sióstr klauzurowych i do tych, którzy kochają Klarę i Franciszka na całym świecie z okazji 800-lecia urodzin św. Klary (1193 — 1993), *Klara z Asyżu kobieta nowa*, Kraków, Bratni Zew, 1993, s. 10

на терпіння, зі співчуттям схилялася над бідою нещасних.

Мала уподобання у святій молитві, часто насичувалася солодким запахом молитви, помаленьку вчилася провадити дівственне життя. Не маючи вервиці, на якій би відмовляла “Отче наш”, рахувала свої молитви на камінчиках. Відчуваючи перші стимули святої молитви, під час таїнства елеопомазання відкрила, що не варто надавати речам цього світу великої уваги. Тому під дорогими і м’якими шатами приховано носила малу волосяницю. Назовні виглядала, що є прикрашена для світу, а внутрішньо одягалася в Христа. Коли батьки хотіли видати її заміж, не погоджувалася в жоден спосіб, але вдаючи, що хоче подружнього життя відклала його на пізніше, а Богу довірила своє дівцтво.²⁷

Такі-то були у батьківському домі випробування чеснот, такі початки одухотворення, така святість публічна. Будучи так наповненою інтенсивним “запахом” і будучи повною “посудиною з ароматами”, хоча й закритою, давала знати про свій “запах”. Без її відома хвалили її серед сусідів, були відкриті її приховані вчинки, а серед людей розходилася новина про її доброту.²⁸

1.2.3. Свідки молодості

Багато про саме родинне життя Клари можемо дізнатися з Акту канонізаційного процесу, вчитуючись в свідчення свідків, які щоденно чи час від часу відвідували родину Офредуччі.²⁹

Сестра Беатріче, друга і наймолодша сестра Клари, донька пана Фавароне з Асижу, монахиня монастиря святого Дам’яна,³⁰ свідчить, що Клара з молодих літ провадила дівоче життя, виконувала добрі вчинки³¹ і заохочена через Франциска відмовилася від усього.³²

Сестра Пацифіка, близька приятелька Клари з років юнацтва, перша її товаришка, яка разом з Агнесою вступила до монастиря святого Дам’яна підтвержує

---

²⁷Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2253-2254

²⁸Tamże, s. 2253 — 2254

²⁹Пор. BLOCK, *Połowie Mej Duszy*, s. 26

³⁰Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2228

³¹Пор. List 4 Ministrów Generalnych..., *Klara z Asyżu kobieta nowa*, s. 12

³²Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2230

те, що сказала Беатріче і додає,³³ що служила Кларі більшу частину дня і ночі.³⁴ Говорить, що батьки походили зі шляхетного роду і виразно пригадує матір як взірць побожності і милосердя щодо бідних, додаючи, що пані Ортолана вирушала в паломництва до Святої Землі, Риму і до санктуарію святого Архангела Михаїла в Монте Гаргано. Бере під увагу, що відвідуючи родинний дім Клари, батька ніколи не бачила, підтверджуючи тим самим його постійну відсутність.

Бона, рідна сестра Пацифіки, була вірною приятелькою Клари в часі її таємного спілкування з Франциском перед прийняттям монашого життя. Вона зустрічалася з Кларою в батьків і багаторазово з нею розмовляла.³⁵ Їжу, яку мала до споживання, Клара посиляла до убогих. Бона стверджує, що багато разів заносила їм їсти; також Клара багато разів брала її з собою як свідка, коли йшла до святого Франциска на розмову, роблячи це таємно, щоб батьки її цього не побачили. Далі продовжує: “В тому часі, коли вступила до Чину, Клара була розсудливою дівчиною в віці вісімнадцяти років; завжди перебувала вдома, залишаючись в тіні, не хотіла бути побаченою тими, хто проходили біля її дому. Була дуже лагідна і зважала на інші добрі вчинки.”³⁶ Врешті згадує, що Клара будучи ще в світі дала їй певну кількість динарів і сказала їй, щоби занесла тим, хто працював при храмі святої Марії з Пурціонкули, для того, щоб закупити м’ясо. Може бути, що тут йдеться про перший знак симпатії Клари до молодого бідачини і його братів.

Також цікавими є свідчення двох чоловіків, які були в дружніх стосунках з батьком і родиною Клари. Перший з них, Раньєрі де Бернардо, виразно стверджує, що Клара була³⁷ “гарна з вигляду”³⁸ і ніколи не хотіла згодитись на подружжя, хоч багаторазово батьки просили її про це. Робила все, щоб якнайшвидше удатися слідами Франциска. Другий свідок, Петро де Даміано з Асизу, підтверджує те, що сказав перед тим Раньєрі; обоє підкреслюють рішуче прагнення Клари відати себе Господу в дівицтві і убогості.

---

³³Поп. List 4 Ministrów Generalnych..., *Klara z Asyżu kobieta nowa*, s. 12

³⁴Поп. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2188

³⁵Поп. List 4 Ministrów Generalnych..., *Klara z Asyżu kobieta nowa*, s. 12

³⁶Поп. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2240

³⁷Поп. List 4 Ministrów Generalnych..., *Klara z Asyżu kobieta nowa*, s. 13

³⁸Поп. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2240

Також важливим є свідчення Джовані Вентури, який був слугою в домі батьків Клари, і був близьким безпосереднім свідком. З великою повагою він говорить про шляхетність сім'ї, в якій він служив. Стверджував, що навіть їжу, яку Клара мала споживати відкладала і потім роздавала убогим. Під час канонізаційного процесу згадує про те, що в батьківському домі носила під одягом грубу сорочку з козячої шерсті, одяг, який носили слуги і бідні. В такий спосіб Клара хотіла виразити своє бажання жити як слугиня, хоч була з багатой шляхетної родини. Також Джовані Вентура додає, що постила і молилася та виконувала інші побожні вчинки; був переконаний, що від початку Клара була натхненою Святим Духом. Закінчується свідчення такими словами: “А потім вирушила до монастиря святого Дам'яна, де стала матір'ю та настоятелькою монастиря, там породила в Господі Ісусі Христі багато синів і доньок, чого сьогодні ми свідки”.

Не дивно, що молода шляхетна дівчина, котра жила, як покутниця в світі, являється такою якою була насправді в глибині свого ества (серця), і то вже від моменту її зустрічі з Франциском. Бачила в нім людину, справді натхненну Богом, наповнену радістю в Бозі, котрий із захопленням оспівує щастя і красу Божої любові, втілений в особі Христа. Сама Клара описує це в своєму заповіті, розповідаючи як повернулася і розпочала дорогу євангельського покаяння, спонукана святим Франциском, вірним Христовим послідовником.³⁹

3. Франциск у житті Клари

Клара зачарована і повна подиву відносно того, що зробив Франциск; вона прагне його наслідувати, шукає його, зустрічається з ним, слухає його навчання, так само, як перед, так і після цілковитого посвячення себе Богові. Можна сказати, що Франциск є її духовним отцем.

1.3.1. Роль Франциска в покликанні Клари

Святий Франциск відкриває дорогу для Клари.⁴⁰ Сама свята визнає це, пишучи в

---

³⁹Pop. List 4 Ministrów Generalnych..., *Klara z Asyżu kobieta nowa*, s. 13 — 14

⁴⁰Pop. Giambattista MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, Kraków, Bratni Zew, 2006, s. 31

Заповіті:

“Сам святий, ще не маючи ані братів, ані товаришів, зразу по наверненні почав відновлювати церкву святого Дам'яна, де сплинула на нього потіха Божя і пробудила його до цілковитого залишення світу; в припливі великої радості і освітлений через Святого Духа, пророкував про нас те, що Господь пізніше здійснив. Вийшов тоді на мур церкви і до тих небагатьох убогих людей, які там знаходилися, сказав голосно по-французьки: Ходіть і допоможіть мені в праці біля монастиря святого Дам'яна, бо тут будуть жити сестри, які славою і святим життям будуть обожнювати нашого небесного Отця у всій Його Святій Церкві. В цій події можемо побачити велику доброту Бога до нас, Який своїм надмірним милосердям і любов'ю, через свого святого дав нам ці слова про наше покликання і вибрання. І не тільки про нас передрік це святий наш отець, але і про інших, які підуть за голосом святого покликання, яким Господь кличе нас.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2136)

Автор біографії Клари розповідає, що свята, слухаючи розмови про Франциска, вже тоді відомого, славного, як “нового чоловіка”, з новою силою відновлює дорогу життя до досконалості, що вже зникла була зі світу.⁴¹ Клара була ще дитиною, коли Франциск, старший від неї на 11 років, навернувся і розпочав євангельське життя. Багато про нього чула, а під час Великого Посту у 1211 році могла навіть його слухати в костелі святого Руфіна. Єпископ Гвідон не завагався довірити великопісній проповіді в асизькій катадрі тридцятилітньому мирянину Франциску. Клара, захоплена великим запалом молодого проповідника, котрий закликав людей до навернення з огляду на любов Христа, просить його про розмову і Франциск її приймає.⁴² Зараз вона прагнула слухати і бачити тільки його. Надихнув їх до цього небесний Отець, від якого вони обоє отримали перше натхнення, хоч кожен з них в інший спосіб. Проте, і він прагнув бачитися з нею, розмовляти, слухав про неї, як про дівчину дуже багату на ласки; дивився, чи в якийсь спосіб вдасться вирвати її з цього злого світу, шляхетно здобути її та пожертвувати своєму Господеві.

Франциск бачиться з нею, але частіше вона з ним. Узгодили багаторазовість тих зустрічей в такий спосіб, щоб ці Божі справи не могли бути спостережені людьми і, щоб не пробудило публічних підозр. Виходячи з дому батька, брала з собою одну

---

⁴¹Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 32

⁴²Пор. Marian WACLAW OFM, (red), *Lekszkon duchowości franciszkańskiej*, Kraków-Warszawa, Wydawnictwo, 2006, s. 631

товаришку зі своїх родичок і йшла непомітно на зустріч із Божим чоловіком, слова якого, здавалося, палають вогнем, а вчинки перевищували все те, що є людське. Франциск заохочував її до погорди цим світом і в палкій мові виявляє їй, як порожні є покладені на світі надії, яка обманлива його видимість. В її душі оселяється солодкість бажання шлюбу з Христом, котре запрошує її зберегти непорушну перлину дівочої чистоти для благословенного Улюбленого, Який з любові стався людиною.

Святий Франциск турботливо займався нею, як найвірніший духовний наставник, тому дівчина довго не зволікає. Вона цілковито довіряє пораді Франциска, вибираючи його за свого провідника в дорозі до Бога. Відтоді усією своєю душею прибігає до його святих порад і полум'яним серцем приймає все, що він говорить їй про доброго Ісуса.

Цей самий автор пише, що Клара будучи при смерті згадує, що отримала від Ісуса Христа благодаті за посередництвом Його слуги Франциска.⁴³ Вона сама ж у Заповіті пише:

“Коли найвищий небесний Отець сподобив у Своєму милосерді просвітити моє серце благодаттю, щоб я за прикладом і настановою святого отця Франциска чинила покуту, після мого навернення я разом із сестрами, яких мені дав Господь, відразу прирекла йому з власної волі послух, оскільки Господь дав нам світло своєї благодаті через славне життя і вчення святого Франциска.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2137)

Челано в біографії пише: “Коли після заснування Чину братів, дівиця Клара під впливом повчань святого мужа навернулась до Бога, сталася прикладом для багатьох вірних і взірцем для безлічі людей”. Також святий Бонавентура стверджує, що Клара була в Христі донькою убогого святого Франциска і матір'ю убогих сестер. В Ассизькому Зборі читаємо, що святий Франциск обдаровував Клару і її сестер батьківським почуттям любові з приводу їх святого життя. Поводився так тому, що після кількох років, коли вже мав братів, завдяки його вказівкам вона навернулась до Господа. В тому ж таки творі згадано, що Клара вважала Франциска своїм єдиним батьком у Бозі, який зміцнює внутрішньо і зовнішньо, а також тим, хто перший утвердив її в благодаті Божій. Напоумлена через святого Франциска, щоб посвятити

---

⁴³Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 32

усе своє життя Богу, вона так швидко, як тільки могла, сказала, щоб обрізали їй волосся.⁴⁴

Автор легенди про святу Клару в тому часі, коли вона покинула світ, розповідає: “Щоб порух світу не покрив цього прозорого дзеркала і контакт зі світським життям не зіпсував невинної молодості, святий отець поспішає вирвати Клару з темряви світу. Наближалася якраз Вербна неділя, коли дівчина з палаючим серцем вдається до Божого мужа, щоб запитати, що повинна чинити, бо, власне, намірилась змінити своє життя. Отець Франциск каже їй, щоб в часі цього торжества гарно одягнена і приодоблена пішла по вербну галузку разом з усіма, а наступної ночі вийшла за поселення, полишаючи та обираючи замість радості світу оплакування Страстей Господніх.

Наступила неділя. Дівчина входить до церкви разом з іншими, променіючи святковим сяйвом серед групи шляхетних панночок. І ось трапився немовби якийсь забобонний знак, що коли усі інші спішно ішли взяти вербну галузку, Клара соромилась і лишилась на своєму місці. Тоді єпископ зійшов по сходах, підійшов до неї і вклав вербну галузку їй у руки. В наступну ніч, вже готова, щоб послухати раду святого, реалізує заплановану втечу до, честі гідного, товариша. Через те, що не вдалося вийти головною брамою, вийшла іншою, закиданою колодами і камінням. Відкрила її сама, власними руками з такою силою, що воно їй самій здалося подивугідним. Отож, залишивши батьків, дім і місто, швидко вдалась до святої Марії Порціонули, де брати, які чували на молитві до Бога перед новим престолом прийняли дівицю Клару, тримаючи в руках палаючі смолоскипи. Відразу на місці відрікшись вавилонської марноти, вручила світові поетичний лист. Руками братів обстригла собі волосся і назавжди зняла з себе різнобарвну оздобу”.

Біограф далі продовжує: “Коли перед престолом Пресвятої Марії, немовби перед ложем Діви, смиренна слугиня прийняла знаки святого покаяння і віддалась нареченому Христові, Франциск відразу ж повів її до церкви святого апостола Павла з тим задумом, що залишиться вона в тому місці так довго, поки воля Найвищого не розпорядиться інакше. Після декількох днів перейшла вона до церкви святого ангела

---

⁴⁴Tamže, s. 33 — 34

Діпонзо, але не знайшла душевного миру, тому заради святого Франциска подалась до церкви святого Дам'яна". Челано в першій біографії є переконаний, що церква святого Дам'яна — це благословенне місце, в якому майже по шістьох роках навернення Франциска, за прикладом цього ж святого чоловіка, почав існувати славетний чин і достойна спільнота сестер і святих дівичь.⁴⁵

В канонізаційній булі Папа згадує, що в той час, коли благословенний Франциск привів її до церкви святого Дам'яна за місто Асиж, з якого походила, Господь згромадив навколо неї велике число співсестер з метою неустанної любові і прослави Його святого імені. Власне звідти бере свій початок знаменитий святий Чин, на сьогодні далеко поширений у світі, бо вона, захочена святим Франциском, дала початок новому і святому способу монашого життя. Вона була першим і міцним фундаментом цього великого чину, першим наріжним каменем цього великого діла.⁴⁶

1.3.2. Зацікавлення Франциска життям Клари

Франциск не перестає цікавитися Кларою і після її вступу до монастиря святого Дам'яна.⁴⁷ Челано пише так: "Дійсно в цьому місті почали збиратися дівичі, посвячені Христові. Потім почали приєднуватися до них дівчата з різних сторін світу, обіцяючи, як найбільшу досконалість, зберігати найвищу убогість і всі чесноти. Франциск поступово відсторонявся від них своєю фізичною присутністю, однак розкривав над ними своє сердечне піклування в Дусі Святому. Франциск говорив, що брати і убогі сестри вийшли з цього світу в одному і тому ж Дусі".⁴⁸

Є також гідне свідоцтво брата Степана, який говорив, що святий Франциск не хотів мати довірливість з жодною жінкою і не дозволяв, щоб жінки теж в той спосіб поводитися. Здавалося, що тільки в стосунку до святої Клари плекав якісь почуття. Однак, коли говорив про неї, то не вживав її імені, тільки називав її християнкою. Але дуже турбувався про неї і її монастир.

В джерелах згадується також про особливі інтервенції Франциска в життя Клари.

---

⁴⁵Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2257

⁴⁶Tamże, s. 2311 — 2312

⁴⁷Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 35

⁴⁸Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 715

Читаємо, що по трьох роках перебування в чині, Клара на прохання і наполегливість Франциска, була нібито змушена взяти на себе обов'язок керівництва і управління сестрами. З огляду на надмірні пости, через які захворіла, святий Франциск з єпископом Асичу накакав їй, щоб три дні, в понеділок, середу і п'ятницю їла принаймні пів скибки на день. По хворобі на наказ святого Франциска користувалася подушкою із соломи. Коли Франциск перебував в Асичі часто відвідував святу Клару, розповідаючи їй про повчання святих. Деколи до неї писав. Два з тих листів зберегла Клара у своєму правилі;⁴⁹ вона згадує про них в своїх листах:

“Залишив нам Франциск ще багато листів, щоб після його смерті ми ніколи не відступили від святої убогості. Лист святого Франциска говорить, що кожного Великодня, в урочистість Діви Марії і святих апостолів, ми не є зобов'язані до посту, хіба що свята випадали б на п'ятницю.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2166)

Челано в іншій автобіографії святої оповідає, що святий Франциск по причині багаторазових прохань вікарія зайти до монастиря святого Дам'яна був змушений до цього через його наполегливість. Отже, погодився виголосити дочкам Слово Боже. Вони зібралися, як звичайно, на слухання Слова Божого, а також, щоб побачити отця. А він зніс очі до неба, де завжди серцем перебував, і почав молитися до Христа. Потім попросив принести попелу, з якого на підлозі довкола себе зробив коло, а решту посипав собі на голову. Сестри дивилися на святого отця, що в мовчанні перебував у колі попелу. І немалий подив опанував їх серця. Раптом святий встав і на їх здивування промовив слова: “Змилуйся наді мною, Господи.” По закінченні, швидко вийшовши назовні, сила цієї ілюзії такою великою скрухою наповнила слугинь Божих, що плачучи ревними сльозами, ледве стримували свої руки від суворого покарання себе.⁵⁰

Діяння благословенного Франциска і його братів розповідають про вечерю, приготовану Франциском для Клари в Порціонкулі. Клара багато разів просила благословенного Франциска, щоб потішав її хоч раз спільною трапезою. Благословенний Франциск завжди відмовляв. Трапилося раз, що брати святого отця, представляючи йому прагнення святої Клари, говорили: “Отче, здається, що суворість

---

⁴⁹Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 36

⁵⁰Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 717

твоя не є згідна з любов'ю Божою, оскільки не вислуховуєш благословенної Клари, дівиці так святої і так милої Богові, яка на слово твоїх проповідей відкинула розкоші світу. Тому вислухай прохання її, щоб могла хоч раз спожити з тобою їжу.” Відповів благословенний Франциск: “Здається вам, що я маю вислухати її прохання?” Брати відповіли йому: “Так, отче, якщо вона достойна, щоб обдарувати її радістю.” Відповів святий Франциск: “Якщо вам подобається, то і мені здається, що для того аби її радість була певніша і досконаліша, хочу, щоб це відбулося у монастирі святої Марії Ангельської. Так як Клара довго залишалася закрита у монастирі святого Дам'яна, вона зрадіє, бачачи монастир святої Марії, де була пострижена і заручена Господу Ісусу Христу. Там і спожиемо трапезу в ім'я Господнє”.

У визначений день Клара вийшла з однією із сестер і в присутності братів, святого отця прибула до монастиря святої Марії Ангельської. А коли з повагою і покорою вшанувала благословенну Матір Господа і з побожності обійшла довкола цілий монастир, надійшла година трапези. Покірний і побожний Франциск підготував такий стіл, який часто мав у звичаї, тобто просто на землі. Сіли вони разом з благословенною Кларою, також один з братів святого Франциска із сестрою святої Клари, та всі інші його брати розмістилися при тій покірній трапезі. Святий Франциск почав говорити про Бога так солодко, так піднесено і так побожно, що сам Франциск і свята Клара, її співсестри і всі інші, які були при цьому убогому столі, біли захоплені ласкою, яка на них зійшла. Коли вони тривали в захваті з очами і руками піднесеними до неба, люди з Асичу і Бетону, та цілої околиці бачили, що монастир святої Марії Ангельської і цілий ліс, який був біля монастиря, палав одним великим вогнем. Через це мешканці Асичу бігли з великим поспіхом, щоб рятувати монастир, бо були переконані, що все зайнялося вогнем. Коли прибігли на місце побачили, що все було непошкоджене. Входячи до монастиря застали благословенного Франциска і благословенну Клару і всіх попередньо згаданих братів, триваючих в захваті перед Господом. Довкола найпокірнішої трапези всі сиділи, одягнені силою з висоти. З цього з певністю пізнали, що це був вогонь Божий, який огорнув побожних, святих осіб і розпалив це місце незліченними потіхами Божої любові. Тому повернулися люди дуже здивовані і радісні. Благословенний Франциск і благословенна Клара, і інші,

підкріплені великою Божою потіхою, про їжу вже не пам'ятали. Тоді благословенна Клара, підкріплена благословенною їжею, повернулася до монастиря святого Дам'яна.⁵¹

Перед смертю святого Франциска, Клара побоюючись, що помре швидше, ніж він, бо обоє в тому ж таки часі тяжко захворіли, дуже гаряче плакала і не можна було її потішити, бо думала, що помре своєю смертю і що не зможе побачити свого єдиного у Бозі отця, благословенного Франциска, її потішителя і вчителя, і її першого провідника в Божій ласці. З цієї причини через якогось брата повідомила про це Франциска. Святий, слухаючи це зглянувся над нею, бо любив її батьківським почуттям. Однак, беручи під увагу те, що вона не могла зустрітися з ним, то до її потішення і всіх сестер, написав їй листа благословення... Щоб віддалила всякий смуток, а з натхнення Святого Духа сказав тому братові, якого Клара прислала, говорячи: "Йди і скажи дівиці Кларі, щоб відкинула всякий смуток і біль з приводу того, що тепер мене не може побачити. Воістину нехай знає, що перед моєю смертю, вона, так як і її сестри, побачать мене, та будуть вельми потішені".⁵²

Святий Франциск не тільки цікавиться життям Клари, але й користує з її поради щодо життя першого чину. До прикладу, коли переживав сумніви щодо вибору, який він і чин повинні були зробити. Тобто, віддатися проповідництву, чи йти у напрямку контемпліяції. Вибравши двох братів, вислав їх до брата Сільвестра. Доручив це йому, щоб він просив Бога дати відповідь на це питання бо хотів, щоб ця відповідь походила від Бога. Також довірив цю працю і святій дівиці, Кларі, щоб вона, чиста і обдарована більшою простотою серед усіх інших дівиць, які жили під її керівництвом, сама, а також разом із сестрами молилася, просила Господа, щоб в цій справі Господь об'явив Свою волю. Священник і дівиця, віддана Богу, дякуючи надприродному об'явленню, будучи знаряддям Святого Духа, в предивний спосіб були переконані в тому, що Божа воля є в тому, щоби вісник Христовий вирушив на проголошення Божого слова.

---

⁵¹Пор. о. Йосафат АНАНЕВИЧ ЧБМ, (Ред.), *Квіти святого Франциска*, Львів, Свічадо, 2009, ст. 51

⁵²Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 1304

1.3.3. Відношення святої Клари до святого Франциска

Франциск ціле своє життя турбується про святу Klarу і повчає її з батьківською любов'ю. Тому вона вважає його за справжнього засновника кларисок і розпочинає Правило такими словами:⁵³ “Ось є правило життя Чину Убогих Сестер, заснованого святим Францискою”.⁵⁴ А в Заповіті пише:

“Господь дав нам святого нашого отця Франциска, як засновника і помічника в службі Христові, і в тому, що ми прирекли Богу і самому нашому отцю, який за свого життя словом і чином оточував нас.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2140)

Також біограф згадує, що Клара хотіла щоб сестри у визначені години віддавалися ручній праці, щоб, підтримуючи прагнення засновника не ослаблювали запалу в практикуванні молитви, а також, щоб втікали від розслаблення і занедбання, щоб вогнем святої любові усували охлялість в побожності.

Ось чому Клара посувається, як рослинка святого отця Франциска, а пишучи Правило, не робить нічого іншого, як тільки переписує Правило Чину Братів Менших, до якого впроваджує, необхідні достосування для жіночого закону. Окрім цього, багаторазово в Правилі і Заповіті відновлює послух святому Францискові. Варто ще пригадати, що Клара навчилася Officium⁵⁵ про Хрест, складений Франциском, який любив Хрест.

Сама Клара в своїх листах підкреслює велику роль, яку Франциск відіграв у її житті. Наприклад, в першому розділі Правила пригадує про те чотири рази:⁵⁶

“Ось є Правило Чину Убогих Сестер, закладеного святим Франциском: зберігати святу Євангелію Господа нашого Ісуса Христа, живучи в послузі, без власності та в чистоті. Клара, негідна служниця Христа і рослинка святого отця Франциска, обіцяє послух і повагу Папі Інокентію і його законним наступникам, також Церкві Римській. І, як на початку свого навернення, так і тепер разом з своїми сестрами, прирікаю послух святому Францискові, також обіцяю послух його наступникам. Також інші сестри є на завжди зобов'язані до послуху, наступникам святого Франциска, сестрі Клари і іншим настоятелькам,

⁵³Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 40 — 41

⁵⁴Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2105

⁵⁵Officium — з латинської Літургії Годин.

⁵⁶Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 41 — 42

законно по ній вибраним.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2105)

Челано в першому життєписі, описуючи похорони святого Франциска, пише:⁵⁷ “Дійшли до місця, в якому він заснував чин і спільноту посвячених дівиць та убогих сестер. Поклали його в церкві святого Дам’яна біля якого мешкали його доньки, що їх здобув для Господа. Відкрили мале віконечко, через яке служебниці Христа в установлених порах приймали Тіло Господнє. Відкрили також труну в якій спочивав скарб з небесними чеснотами. І ось прийшла дівиця Клара, яка була першою матір’ю для інших, і була першою рослиною того святого чину. Разом з нею були також всі інші сестри, які прийшли щоби побачити отця, який вже не промовить до них, того котрий вже більше не повернеться.”

“І дивилися на нього, пише далі Челано, з жалісним зітханням, з великим смутком в серці, заливалися сльозами. Придушеним голосом промовляли: Отче, отче, що робитимемо? Чому нас нещасних покидаєш? Кому нас опущених залишаєш? Чому нас перше не вишлеш в радість того місця, куди йдеш, але тут нас в болях залишаєш? З тобою відходить уся наша потіха і подібної потіхи вже не буде нам, похованим для світу! В тій великій убогості заслуг і речей хто нас потішатиме? О, отче убогих, любителю убогості! Досвідчений у багатьох спокусах, розсудливий в їх розпізнанні, підтримай нас під час спокус! Хто в умиртвленні потішить нас, умиртвлених, хто підтримає в утисках, які часто нас навідують? О, повне гіркоти розставання, о, ворожий відхід! Жахлива смерть, що тисячі доньок губиш, позбавляючи їх батька! Господи, безповоротньо забираєш того, завдяки якому справи наші якнайкраще розцвітали. Дівоча встидливість наказувала угамувати свій плач, бо не належало так дуже оплакувати того, на перехід якого зійшлося ціле військо ангельське. Так опинившись між смутком і радістю, цілували його прекрасні долоні, найцінніші скарби і блискучі перли.”⁵⁸

Останнє свідчення любові кларисок щодо Франциска є підкреслене через біографом, котрий згадує, що Клара була похована у церкві святого Єжего. В місці, де колись було покладене тіло святого отця Франциска. Він, який будучи живим, відкрив

---

⁵⁷Tamże, s. 47

⁵⁸Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 523 — 524

їй дорогу до життя, померши, наперед приготував їй місце.⁵⁹

РОЗДІЛ II

ІДЕАЛ МОНАШОГО ЖИТТЯ

1. Головні принципи життя святої Клари

II.1.1. Ісус Христос як взірець життя

По відході з родинного дому Франциск шукає чогось, що може задовольнити його вповні, бо те життя, яке до цього часу провадив, уже його не наповняло; не знаходить, однак, чогось, але Когось. Знайшов Христа, якого кохав цілим своїм серцем, а маючи душу постійно віддану розважанню про Нього, любив Його всіма своїми словами і прославляв Його великою кількістю своїх плідних вчинків. Перш за все, він беріг в пам'яті покору, яка прихована у Воплоченні і любов, виявлену в Страстях, так, що він ледве міг про щось інше думати. Цілим серцем палав, споглядаючи таємницю Тіла Господнього, дуже подивляв цю дорогу ласку і найширшу любов. Його найбільшим задумом, головним прагненням і найбільш піднесеною постановою було зберігання у всьому святої Євангелії, а також досконале наслідування науки і поведінки Господа нашого Ісуса Христа з усією пильністю, прагненням усієї душі та запалом усього серця.

Коли Клара звертається до Франциска з проханням про поучення, той не може їй запропонувати нічого іншого, крім дороги яку сам пройшов — Христа. Через це також і вона покидає свій дім, родину і світ, аби цілковито належати Христові, як це читаємо в її біографії:⁶⁰ “Цілковито довіряє пораді Франциска, вибираючи його своїм провідником на дорозі до Бога. Відтоді цілою душею горнеться до його святих порад і палаючим серцем приймає все, що говорить їй про доброго Ісуса. З прикрістю зносить пустку світської елегантності і все, що назовні, вважає за сміття, аби тільки Христа придбати.”⁶¹

---

⁵⁹Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 47 — 48

⁶⁰Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 61

⁶¹Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2256

II.1.1.1. Ніжність по відношенню до Дитятка Ісуса

Клара залишає все, щоб цілковито належати до Христа і віддатися Його службі. Відчуваючи захоплення Ним, Який стався дитиною, Клара хоче в особливий спосіб пережити Його убогість.⁶²

Пише до святої Агнеси:

“Прошу зверни увагу... на Убогість, покладену в ясла і загорнуту в пелюшки. О предивна Покора, о дивовижна Убогість! Цар ангелів, Господь неба і землі, покладений в ясла.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2171)

В Правилі пише:

“Через любов Найсвятішого і Наймилішого Дитятка, загорнутого в дуже бідні пелюшки і покладеного в ясла, і через любов Його Найсвятішої Матері, прошу і заохочую моїх сестер, щоб завжди носили убогий одяг.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2108)

Клара хоче, щоб народження Бога святкували урочисто, навіть виключенням звичного посту, передбаченого Правилком. Тобто сестри, які повинні завжди постити, в свято Різдва Господнього, на який би день воно не припало, можуть споживати їжу двічі.

Правдоподібно з огляду на любов, яку мала до Дитятка Ісуса, Клара з особливою чуйністю відноситься до хворих дітей і випрошує їм оздоровлення, як це можна побачити з канонізаційного процесу. На молитвах Клари оздоровлюється хлопчик на ім'я Матіоло, син Джовані, немовля з Перуджії, Жаколіно, П'єтро з замку Бетоме, дитина з Губбіо і дитину з гори Гальяно.

Дитятко Ісус відповідає взаємністю на любов святої Клари.⁶³ Ось, що читаємо в її біографії: “Так як вона в своїй хворобі постійно пам'ятала про Христа, так Христос постійно навідував її в її немочах. В ту годину Різдва Господнього, коли світ разом з ангелами тішиться народженням Дитятка, всі убогі сестри подалися на Годину Читань, а хвору мати залишили саму. Коли почала думати про маленького Ісуса, то дуже сумувала, що не могла брати участь в хвалах на Його честь. Зітхнувши мовила:

---

⁶²Pop. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 63

⁶³Tamże, s. 64

“Господи Боже, ось залишилась тут одна з огляду на Тебе!” Раптом в її устах забринів той предивний спів, який відправляли в костелі святого Франциска. Чула братів, які радісно співали псалми, звернула увагу на мелодію канторів, нарешті, чула гру інструментів. Їх місце перебування не було близьким, щоб по-людськи було можливим все це чути. Зважаючи на це, або це богослужіння було рознесене Божою силою так, що досягало аж до неї, або її слух був загострений понад людські можливості. Проте досвідчила ще більшого чуда, коли побачила Господні ясла. Вранці, коли прийшли до неї доньки, свята Клара мовила: “Хай буде благословенний Господь Ісус Христос, який не покинув мене, коли ви всі залишили мене одну. З ласки Христової чула дослівно ціле богослужіння, яке було відправлене тої ночі в костелі святого Франциска.”⁶⁴ В канонізаційнім процесі сестра Франциска свідчить, що одного разу бачила на лоні пані Клари, на її грудях, таке прекрасне Дитя, що його краси не можна описати. Сам свідок, завдяки огляданню того Дитяти, відчула невимовну радість. Без сумніву вірила, що тим дітям було Дитятко Боже. Іншим разом, згідно свідчень сестри Агнеси, коли одного дня брат Філіп з Атрі, з Чину Братів Менших проповідував, вона бачила при святій Кларі дуже гарну Дитину. Дитина мала вигляд на три роки. Тою дитиною був Ісус Христос, Який стоїть поміж проповідниками і слухачами, котрі стоять і слухають, як належить.

Іншим разом, після прийняття Кларою святого Причастя, сестра Франциска бачила над головою святої Клари дуже велике сяйво. І їй здалося, що Тіло Господнє було дуже гарним, малим Дитям. Також, коли сарацини ввірвалися до монастиря, після молитви святої Клари перед Святими Тайнами, в один момент долинув голос до її вух, ніби маленького хлопчика: “Я завжди буду вас оберігати.”

II.1.1.2. Співчуття до Ісуса розп’ятого

Клара кохає чутливою любов’ю Дитятко Ісуса, але також має особливе почуття до Христа розп’ятого. Вже в юнацькі роки була натхненна прикладом своєї матері, яка мала велику побожність до Розп’ятого.

Та любов зростає, коли зустрічає Франциска, і власне, полишає світ з любові до

---

⁶⁴Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2273

Розп'ятого.⁶⁵

Клара постійно носила в серці думку про болючі терпіння і смерть Улюбленого. Прагнула бути з Ним на хресті, не могла прагнути чогось іншого. Свідчить про це її лист до святої Агнеси Празької:

“О, ви всі, що йдете дорогою затримайтеся і подивіться, чи є якісь болі подібні до моїх. Даймо відповідь Тому, що кличе і скаржиться, одним голосом і одним серцем: Ніколи не залишає мене пам'ять про Тебе і висихає в мені моя душа. Так, отже, о царице небесного Царя, завжди щораз міцніше спалюйся жаром тої любові.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2171)

Також Ерментруду заохочувала тим, чим сама жила:⁶⁶ “кохай Ісуса розп'ятого і завжди май Його у пам'яті.”⁶⁷

Сердечно оплакувала терпіння Господні, дотикаючись Святих ран почуттями, які були повними гіркоти, черпала з них найсолодшу радість. Скорбота терплячого Христа до глибини переймала її. Своїх сестер в новіціаті навчала плакати над Христом розп'ятим, а те, чого вчила словами, одночасно стверджувала ділами, молитвою сліз. Зазвичай найбільшого жалю переживала о 6 і 9 годині, тобто в години муки, смерті і похорону Ісуса, так, щоби разом з Ним складати себе в жертву.

Своєю любов'ю до Розп'ятого вона заслужила на особливу ласку містичного єднання. Про це засвідчила сестра Філіппа, донька пана Леонарда ді Гіслеріо: “Клара так ревно споглядала, що в день Великої п'ятниці, роздумуючи над Страстями Господа цілий день перебувала ніби непритомна, а також більшу частину наступної ночі.”⁶⁸

Детальніше описав це захоплення брат Тома з Челано: “Надійшов день Тайної вечері, під час якої Господь полюбив своїх до кінця. Надвечір, коли наближався час агонії Господа, Клара, засмучена, замкнулася наодинці у своїй келії. Молячись супроводжувала Господа в молитві, а душа її, сумна аж до смерті, упивалася відчуттями Його смутку. Пам'ять крок за кроком заглиблювалася в моменти Його схоплення і наруги. Переживаючи все це впала на ліжку. Цілу ніч і цілий наступний

---

⁶⁵Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 66

⁶⁶Пор. Tadeusz H. SŁOTWIŃSKI OFM — Maksymilian J. DAMIAN OFM, *Klara i jej siostry*, Wrocław, antoni, 2012, s. 76

⁶⁷Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2174

⁶⁸Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 98

день була поглинута і відчужена сама у собі, постійно вдивлялася в одну точку, виглядала прибитою разом з Христом і ні на що інше не реагувала. Одна з довірених дочок приходила до неї багато разів, щоб побачити, чи випадково чогось не потребує, але постійно знаходила її в тому самому стані.

Потім, коли прийшла ніч з п'ятниці на суботу, сестра запалила свічку і не словами, а жестом нагадала матері наказ святого Франциска, щоб не пропустила жодного дня без поживи. В її присутності Клара, ніби звідкись вертаючись, запитала: “Що значить та свічка? Чи це не є день?” А та відповіла: “Мати, день вже пройшов і надійшла друга ніч.” А Клара до неї: “Хай буде благословенний той сон, найдорожча дочко, бо був даний мені, як дар, якого вже віддавна прагнула.”⁶⁹

Містика Хреста не обмежувалася у Клари лише молитвою, відчуттями і сльозами, але в найбільшій мірі практикувалася покутно-жертвна аскеза, несення власного хреста, і не тільки хреста, яке давало їй Провидіння, але також хрест довготривалої хвороби, хрест добровільних умертвлень.

Її умертвлення приводили до здивування свідків її життя, а ті, які про ці умертвлення чули, мали недовіру, чи це є правда. Бо не тільки носила просту туніку і скромний плащ з шорсткого матеріалу, ходила босоніж, обходилася без жодної подушки з пуху та практикувала довгі пости, бо це умертвлення практикували також інші сестри в монастирі святого Дам'яна, але Клара під тунікою надягала волосяницю зі свинячої шкіри, щетиною до тіла, а інколи носила тверду волосяницю з кінського волосся з вузлами. Коли одного разу це вбрання позичила одній із сестер, яка про нього просила, та вбрала його, але швидко здалася під його гостротою. За три дні з поспіхом його повернула, більше задоволена з його повернення, ніж позичання. Постіллю Клари була гола земля, часом галузки винограду, а тверде поліно служило за подушку. Лише тоді, коли довготривало захворіла, то за наказом святого Франциска вживала мішок, набитим соломою. В постах була дуже категорична. Коли ще була здорова, то постила сорокаденний Великий піст на хлібі і воді. В часі сорокаденних постів, щотижня тричі, в понеділок, середу і п'ятницю, не вживала жодної їжі. Нічого дивного, що внаслідок такої суворості, практикованої довгий час, була схильна до захворювань, будучи

---

⁶⁹Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2275 — 2276

ослабленою фізично.

Сестри співчували і плакали з приводу тих умиртвлень. Врешті, святий Франциск і єпископ Асизу, заборонили їй той насильницький піст трьох днів у тиждні, наказуючи їй, щоб кожного дня з'їдала щонайменше півтори унції хліба.

Брат Тома з Челано у зв'язку з цим робить слушне психологічне зауваження: “Зазвичай така сувора фізична наруга спричиняє депресію духовну. Натомість у Клари виглядало це зовсім інакше. В кожному своєму умиртвленні виглядала радісною, так, ніби не відчувала тілесних мук, або навіть з них сміялася. Було ясно видно, що та свята радість, яка випромінювалася назовні, наповнювала її серце, бо любов серця пом'якшує муки тіла.”⁷⁰

Сьогодні легко можна зробити закид, що свята Клара переступила властиву межу в умиртвленнях. Це правда. Тому остаточного з'ясування і визнання її надмірних умиртвлень потрібно шукати в силі її любові. “Бо немудре Боже, мудріше від людської мудрості, і немічне Боже, міцніше від людської сили.” Але про це можуть знати тільки ті, які стали на дорогу Христа.

Свята Клара проникливо наполягає і закликає нас, щоб ми також віддалились тій преображуючій Любові. Заохочує йти її слідами палаючої любові до Ісуса Христа, вчинити з себе самих дар для Бога. Тільки тоді в світлі її мудрих порад, зберігання стриманості, кожний зможе просуватися дорогою покути в ритмі власного серця і за натхненням Святого Духа.⁷¹

II.1.1.3. Набоженство до Ісуса Євхаристійного

Ціле життя святої Клари було зосереджено на Ісусі Христі. Її думки та почуття повністю потонули у Ньому, ціле існування було неустанним прагненням шукати та знайти близькості з Ним, до як найдосконалішого наслідування Його. Ця глибока внутрішня течія скеровувала її душу до Господа, провадила до зустрічі з Ним і єднала в Євхаристії.⁷²

Кларі товаришував приклад Франциска. Його обожнювання Тіла Христового

---

⁷⁰Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 99

⁷¹Tamże, s. 100

⁷²Пор. Rene-Charles DHONT OFM, *Klara wśród swoich sióstr*, Warszawa, Niepokalanów, 1988, s. 145

було таке потужне, що випромінювалося назовні. Євхаристія була першою і головною темою його відверто драматичних напоумлень: “Сини людські, доки будете тверді серцем? Чому не пізнаєте правди і не вірите в Сина Божого? Ось щодня принижується, як тоді, коли з царського трону зійшов до лона Дівиці. Кожен день приходиться до нас в покірній постаті. Щодня сходить з лона Отця на вітвар в руки священника. Як показався святим апостолам в реальному тілі, так і тепер показується нам в Святому Хлібі. Як вони своїм тілесним зором бачили тільки Його тіло, вірили, що є Богом, оскільки оглядали Його очима духа, так і ми, бачачи хліб і вино очима тілесними, стараємося вдивлятися і міцно вірити, що це є Його живі і правдиві, Найсвятіші Тіло і Кров. І в такий спосіб Господь є завжди зі своїми вірними, як Сам говорить: “Оце Я є з вами аж до кінця світу!”

Клара, “мала рослинка”, яка завжди була образом душі “бідачини”, відбитим в дзеркалі без дефектів, не могла в цьому принциповому пункті відрізнитися від нього і не могла також не бути апостолкою Євхаристійної набожності в своїй спільноті.

Її глибока віра і надія в силу Євхаристійного Ісуса об’являлася особливо в моментах небезпечних, для її життя та життя її сестер. В 1241 р. сарацини захопивши Асиж, оточили монастир святого Дам’яна і вже вдерлися у внутрішній двір. Сестри піддалися жаху, і тільки Клара зберегла холонокровність. Не могла надіятися на жодну людську поміч, залишився тільки Бог. Для того звернулася до єдиного Посередника — Ісуса Христа, присутнього в Євхаристії.⁷³

Коли сарацини увійшли до монастиря, Клара прийшла до рефектаря і казала нести перед собою монстранцію, в якій були Найсвятіші Тайни Господа нашого Ісуса Христа. Впавши на коліна зі сльозами на очах молилася: “Господи, захисти Своїх слугинь, бо я не можу їх захистити. Тоді свідок почув чудовий голос, який казав: “Я завжди буду тебе охороняти.” Далі Клара молилася: “Господи, оборони також це місце.” І той самий голос відповів: “Місто переживе небезпеку, але не буде знищене.” Тоді сарацини відійшли, так, не вчинивши нікому кривди.

Іншим разом, коли місто Асиж обступали війська Віталіса з Аверсу, і здавалося, що місто кожної миті буде здобуте, Клара покликала двох сестер і промовила до них:

---

⁷³Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 100 — 101

“Багато добра отримали ми від міста, тож просімо, щоб Господь його оборонив.” Наказала, щоб вранці всі зібралися в каплиці на молитву. Того ж таки дня, зранку, військо було розбите і відступило. Пізніше жодне військо не облягало Асиж.

Клара любила все, що було пов’язане з Євхаристією і прагнула, щоб відправа Євхаристії завжди відправлялася урочисто. Тому, навіть в часі хвороби, казала, щоб її піднесли у ліжку, і так, на сидячи, вона пряла. Потім з тих ниток робила тонке полотно для рушників і посилала їх асизькому єпископові, котрий святив і розсилав їх до всіх церков своєї єпархії. Також її біограф пише, що доказом великої любові та побожності святої Клари до Таїнства вівтаря є наступні факти: будучи навіть тяжко хворою, підносилася в ліжку, і сидячи пряла найтоншу тканину. З тієї тканини зроблено понад п’ятдесят пар рушничків.⁷⁴ Коли йдеться про Причастя, то в уставі написано:

“Сім разів нехай сестри причащаються: на Різдво, Великий Четвер, Великдень, Зелені Свята, Успіння Пресвятої Богородиці, свято святого Франциска і Всіх Святих капеланам дозволяється відправляти Божественну Літургію у клявзурі для причастя сестер хворих, так і здорових.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2109)

Даний пункт це можна вважати за мінімальну вимогу, бо з іншого джерела нам відомо, що клариски приймали Причастя набагато частіше. Як відомо з опису похорону святого Франциска, то священник не завжди відправляв Літургію у клявзурі, причащаючи кларисок. Наприклад, Челано згадує в першому життєписі 1228 р., що коли тіло Франциска було принесено до церкви святого Дам’яна, то сестри відкрили малі вікна, через які в установлені дні приймали Таїнство Тіла Господнього. Окрім того, устав передбачає, що капелан може вільно відвідувати хворих сестер, які не можуть прийти до розмовниці, щоб уділити їм святе Причастя, тайну Єлеопомазання та помолитися біля помираючої.⁷⁵

II.1.2. Найсвятіша мати Діва Марія

Святий Франциск люблячи Христа, залишається, перш за все, під враженням покори Воплочення і любові до терпінь. Хоче вповні уподібнитися до Нього, так, щоби

---

⁷⁴Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 70 — 71

⁷⁵Tamże, s. 71 — 72

Ісус був правдивим фундаментом його життя. Любов до Христа провадить його до любові Марії, матері Ісуса. Тому, також обдаровував невимовною честю Матір Ісуса за те, що вона вчинила Ісуса нашим братом. Віддавав їй окрему хвалу, підносив молитви, та почуття, так багато і таких, що людський язик не в стані передати. Найбільше потішає те, що установив Її покровителькою Чину і під Її крила довірив своїх синів, яких мав залишити, щоб до кінця оточувала їх своєю опікою. Франциск хоче, щоб фундамент його духовності був також фундаментом його духовної доньки Клари.

Любов Клари до Марії з'являється вже в моменті її посвячення Богу. Коли залишила дім, місто і рідних, поспішно пішла до церкви Найсвятішої Марії в Порціонкулі, де брати, які чували на молитві до Бога перед малим престолом, прийняли дівицю Клару з запаленими факелами.⁷⁶ Свідки канонізаційного процесу святої Клари додають, що при престолі в церкві Діви Марії, Франциск постриг її волосся, і там, ніби перед ліжком Марії, Клара одружилася з Христом.⁷⁷ Автор аноніму згадує: “Місце, в якому розпочалася справа святого Франциска, де очевидним сталося те що власне Мати милосердя породила один і другий Чин, є саме Порціонкула, церква Діви Марії, Цариці Ангелів.”

Клара, котра під покровом Діви Марії розпочала нове життя, має до Матері Божої особливу любов. Тому прагне, щоб її сестри приймали Причастя сім разів на рік, причащаючись також на свято Успіння Пресвятої Богородиці. Прагне, щоб в Богородичні свята не було посту,⁷⁸ як про це пише до Агнеси: “Як говорить лист святого Франциска, на свято Успіння Пресвятої Богородиці ми не зобов'язані до посту.”⁷⁹ Подібно до Розп'ятого, Клара також любить Його терплячу, співстраждальну Матір,⁸⁰ і так пише до Ерментруди: “Постійно розважай над таємницею Христа і про страждання Матері яка стоїть під хрестом.”⁸¹

Клара любить Пресвяту Богородицю і є переконана, якщо б не тривала в

---

⁷⁶Tamże, s. 81

⁷⁷Пор. DLUGA, *Promieniowanie Klary*, s. 88

⁷⁸Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, 2006, s. 81

⁷⁹Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2166

⁸⁰Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 81

⁸¹Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2174

покликанні, засмутила б Марію. Тому молилися до Неї про витривалість в покликанні.⁸² В своєму Заповіті пише:

“Тому стаю на коліна перед Отцем Господа нашого Ісуса Христа, аби завдяки заслугам преславної Діви, Його святої Матері, преподобного отця нашого Франциска і всіх святих, сам Господь, котрий дав добрий початок, давав витривалість до кінця. Амінь.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2142)

Прагне, щоб її благословення було зміцнене заступництвом Марії.

Любов Клари до Марії перемінюється в Її наслідування, тому автор біографії пише такі слова: “Жінки нехай йдуть за Кларою, новою провідницею для жінок, досконалим відбиттям Матері Божої.”

Клара бере Марію, перш за все, як зразок дівицтва, і так пише до Агнеси:⁸³

“До цієї найсолодшої Матері пригорнися; породила Вона Сина, якого небеса не могли огорнути, а Вона замкнула Його і носила в своєму маленькому, святому, дівочому лоні.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2165)

В тому самому листі стверджує:

“Найсвятіша хвалебна Дівця тілесно Його леліяла, так і ти, ідучи Його слідами, особливо слідами покорі і убогості, можеш Його завжди безсумнівно леляти духовно, в чистім і дівочім тілі; можеш огорнути Того, який і тебе, і все огортає. Поміляються в цьому деякі царі і цариці цього світу, бо хоч їх пиха досягає неба, а їх голови дотикаються хмар, в кінці будуть забуті, як сміття.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2165)

Клара є особливо зацікавлена наслідуванням убогості Марії. Вказав їй на це сам Франциск, який так їй написав:⁸⁴ “Я, маленький брат Франциск, прагну наслідувати життя і убогість Найсвятішого Господа нашого Ісуса Христа і Його Найсвятішої Матері, і витривати в цьому аж до кінця.” Тому, коли Франциск говорить про убогого Ісуса, Клара завжди додає “Його Найсвятішої Матері,” хоча Франциск цього не робив. Наприклад, коли Франциск на закінчення Правил пише: “Щоби ми зберігали убогість і покору, і святу Євангелію Господа нашого Ісуса Христа, як це міцно прирекли,” то Клара додає так: “Щоби ми завжди були вірні Святій Церкві і укріплені в католицькій

⁸²Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 81

⁸³Tamże, s. 81 — 82

⁸⁴Пор. DLUGA, *Promieniowanie Klary*, s. 88

вірі, постійно зберігали убогість і покору Господа нашого Ісуса Христа і Його Найсвятішої Матері, і святу Євангелію, як це міцно прирекли.”

Як згадує її біограф, Клара заохочувала сестер, щоб в цьому маленькому убогому гніздечку, уподібнювалися до Христа убогого, якого убога Мати поклала в тісних яслах. Також Клара пише щоб найдорожчі сестри цілковито пригорнулися до Убогості. Щоб задля Господа нашого Ісуса Христа і Його Найсвятішої Матері ніколи не прагнули посідати нічого іншого на землі.

Клара живилася надзвичайною любов'ю відносно Найсвятішої Діви, і тому заслужила собі на те, що Марія товаришувала їй в часі хвороби. Біограф розповідає, що коли вже здавалося, що Клара є близько смерті, оточена плачучими сестрами, якась монахиня бенедиктинка мала об'явлення і бачила, як при ліжку Клари показала якась гарна Пані і сказала до плачучих: “Доньки, не плачте, вона ще буде жити. Не може вмерти, поки не прибуде Господь зі своїми учнями.”⁸⁵

“А також обійняла її в моменті смерті”, як розповідає про це сестра Бенвенута, яка бачила небесний похід, який рушив і з'явився, щоб відсвяткувати це свято, “а особливим чином з'явилася наша хвалебна Діва Марія, несучи шати, щоб ними вкрити нову святу. Раптом побачила очима великий натовп дівиць, вбраних у біле. Всі мали вінки на своїх головах, прибувши увійшли через двері кімнати, в якій лежала свята Клара. Посеред тих дівиць одна була більша, вища і понад всіх інших гарніша, так, що неможливо описати. На Своїй голові мала більший від інших вінок, а над вінком мала яблуко із золота, з якого виходив великий блиск, що здавалося, освічував цілий дім. Дівиця, яка виглядала найбільша, спершу вкрила Клару дуже делікатною шатою, яка була так делікатна та ніжна, що Клара, хоч і була нею укрита, не відчула цього. Потім Найсвятіша Дівиця прихилила Своє лице над лицем Клари, і це зробивши, всі зникли.”⁸⁶

II.1.3. Церква як провідник

Святий Франциск знаходить в Христі і в найсвятішій Матері серйозні підстави

---

⁸⁵Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 83 — 84

⁸⁶Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2228 — 2229

для своєї духовності. І коли Клара звертається до нього за поміччю в дорозі до святості, пропонує їй Христа і Марію як фундамент духовного життя. І хоч вважає почитання Христа і Марії за необхідне, але на його думку все ж недостатнє. Щоб мати більшу гарантію тих підставових вартостей, чує потребу триматися Церкви. Є переконаний, що життя згідно Євангелії може бути правдивим тільки під охороною авторитету Церкви.

Клара покидає світ, щоб цілковито належати Христу, любить Його, як Дитинку, і як Розп'ятого, зустрічає Його в особливий спосіб в Євхаристії і наслідує Його з усіх сил, живучи згідно євангельської досконалості. В цій дорозі хоче завжди мати біля себе Марію, Матір Ісуса, яка також стається її мамою. Вірна науці Франциска, не хоче відділяти вірність Христові і Його Євангелії від спільноти Церкви, яка стається в цей спосіб третім фундаментом духовного життя Клари.⁸⁷ Словами, які є вміщені в першому артикулі свого Правила:⁸⁸ “це є правило життя Чину Убогих Сестер, започаткованого через святого Франциска: зберігати святе Євангеліє Господа нашого Ісуса Христа...”, натомість додає: “Клара...” прирекла послух і пошану Папі Інокентію і його законним наступникам, як також Римській Церкві.

Щоб бути завжди вірною Церкві, хоче мати, як Франциск, кардинала захисника, і в Правилі пише: “сестри є зобов’язані завжди мати за керівника, опікуна і сторожа дисципліни кардинала святої Римської Церкви, якого Папа визначить Братам Меншим.”⁸⁹ Хочє, щоб кандидатки були прийняті до Чину лише після дозволу кардинала захисника,⁹⁰ до клявзури ніхто не може ввійти, якщо не має дозволу на це від святого отця Франциска, чи від нашого кардинала. Також наш візитатор має бути завжди з Чину Братів Менших, згідно волі і дозволу нашого кардинала. В Заповіті пише: “довіряю всіх моїх сестер, теперішніх і майбутніх, кардиналові, який буде визначений для Чину Братів Менших і для нас.”

Клара любить Церкву і цю свою любов виражає також просячи про затвердження своїх рішень. Наприклад, постановляє жити в найвищій убогості, але щоб мати

---

⁸⁷Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 87

⁸⁸Пор. DHONT, *Klara wśród swoich siostr*, s. 110

⁸⁹Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 88

⁹⁰Пор. DHONT, *Klara wśród swoich siostr*, s. 111

певність, що не блудить у цьому своєму намірі, прагне одержати спеціального підтвердження папським привілеєм. Сама про це згадує в своєму Заповіті: “Для більшої певності постаралася, щоб Святіший отець Папа Інокентій, за часів якого починали та інші його наступники, підтвердили своїми привілеями наш обіт найвищої убогості, який прирекли нашому отцю, щоб ніколи від нього в жоден спосіб не відійти.”

В епосі, коли є багато сект, які називаються євангелічними, але є збунтовані проти церковної ієрархії, Клара хоче, щоб її стиль життя був затверджений через владу Церкви. Перший нарис Правила затверджує кардинал Хуголін. Ставши папою дав затвердження двом чинам, заснованим святим Франциском: убогим сестрам і покутникам.

Кардинал-керівник затвердив Правило остаточно, написаним в Перуджі листом від 16 вересня 1252 року: “Райнальд, з милосердя Божого єпископ Остії і Велетри, найдорожчій в Христі матері і дочці, дівиці Кларі, ігумені монастиря святого Дам’яна в Асизі і її сестрам, як теперішнім, так і майбутнім, передаю вітання і батьківське благословення. Улюблені доньки в Христі, ви погордували розкішшю і приємностями цього світу і, вступаючи в сліди самого Христа і Його найсвятішої Матері, вибрали життя в клявзурі та убогості, щоб вільним серцем служити Господеві. Тому ми віддаємо Господеві вашу святую постанову, прагнемо уділити вашим святим прагненням ласкаву підтримку з батьківською доброзичливістю. Прихиляючись до ваших побожних прохань, спосіб життя в святій єдності і найвищій убогості, який подав вам святий ваш отець Франциск, Святіший отець всім вам в цьому монастирі, і тим, які по вас прийдуть, нинішнім листом затверджуємо назавжди.”⁹¹

Це, однак, не задовольняло Клару так довго, поки не отримала затвердження Папською буллою Інокентія IV 9 серпня 1253 року в Асизі: “Єпископ Інокентій, Слуга слуг Божих, висилає вітання і апостольське благословення улюбленим в Христі донькам, ігумені Кларі і іншим сестрам монастиря святого Дам’яна в Асизі. Апостольська Столиця прихиляється, як завжди, до побожних прагнень, і уділяє ласкаву підтримку ваших слухних прохань. Звернулися ви до нас з покірним

---

⁹¹Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 90

проханням, щоби зміцнити нашим Апостольським авторитетом ваше Правило, згідно якого маєте жити спільно в духовній єдності, зберігаючи обіт найвищої убогості. Це Правило дане вам через святого Франциска і вами добровільно прийняте, нашій шановний брат єпископ Остії і Велетри, визнав за гідне, щоб затвердити, як про це ясно пише в своєму листі. Прихиляючись до ваших прохань, ми схвалюємо рішення того ж таки єпископа, підтверджуємо Апостольською владою.”⁹²

2. Розуміння монаших обов'язків у святої Клари

II.2.1. Молитва

Поза тим, що святий Франциск з ентузіазмом прийняв запрошення Бога, Який звивав його до євангелізації, Франциск завжди дбав про те, щоб посвячувати багато часу молитві. Молитва є його першим життєвим обов'язком. Челано виразно стверджує: “Він не тільки був той, який молився, але сам стався молитвою. В дійсності його найпевнішою пристанню була молитва, не коротка на хвилину, не пуста чи зарозуміла, але часово довга, повна побожності, покірно лагідна. Якщо її починав вечері, то ледве рано закінчував. Молився, коли ходив, сидів, ївши і пивши. Не було важко влити ту саму любов Кларі, яка по своїй натурі була схильна до молитви, будучи душею контемплятивною.”

II.2.1.1. Молитва засновниці

Любов Кларі до молитви можна пабачити вже з дитячих років. В часі, коли ще була в родині, постійно тривала на молитві і чинила добрі діла. Насичуючись часто молитвою, помаленьку вчилася вести дівоче життя. Не маючи вервиці, на якій могла би молитися „Отче наш,” рахувала Молитву Господню на камінчиках.

Любов до молитви росте в дивний спосіб після відання себе Богові. З канонізаційного процесу знаємо, що була витривала і пильна у молитві.

Клара вирізняла деякі частини дня. Ввечері після Повечір'я довго залишалася на молитві. Доки була здорова, біля півночі вставала на молитву. А потім молилася в особливий спосіб о 6 годині, говорила, що о цій годині Господь висів на хресті. І

---

⁹² Tamže, s. 90

подібно робила вранці біля третьої години.

Біограф пише так: “Будучи мертвою на тілі і ставши чужою для світу, безустанно віддавалася молитві і прославі Бога. Погляд внутрішнього прагнення був постійно скерований на Боже світло, а виходячи поза сферу буденних справ, відкривала свого духа на дощ благодаті.⁹³ Дуже часто під час молитви падала на лице і зрошувала землю сльозами, покривала її поцілунками. Якби руками обіймала свого Ісуса, якого ноги обмивала сльозами і на них складала поцілунки.”⁹⁴ Біограф теж підкреслює: “Велику силу черпала з полум’яної молитви, а про солодкість доброти Божої, яку переживала, засвідчують звичайні знаки. Коли з радістю верталася зі святої молитви, приносила з Господнього престолу розпалені слова які розпалювали серця сестер. Сестри з подивом говорили, що з її лица випромінюється якась радість. Напевно Господь в Своїй доброті давав потіху убогій Кларі, на молитві наповнював її душу Своїм світлом, яке можна було побачити назовні.”

Під час молитви Кларі часто товаришували сльози. Часто з молитвою поєднувала умертвлення. Так було в часі коли Віталіс з Аверсу обступав Асиж. Клара почувши, що справи йдуть погано, надіючись на Бога сказала покликати всіх сестер і принести попіл. Сама собі посипала ним голову, а потім посипала ним голову і всіх сестер. Сказала їм, щоб всі зібрались на молитву, щоб просити Господа зберегти місто.

II.2.1.2. Молитва кларисок

Клара гаряче молиться, але відчуває необхідність заохочення сестер до молитви.⁹⁵

В Правилі пише:

“Ті сестри які вміють читати, нехай відмовляють Церковне правило по звичаю Братів Менших, але не співаючи; тому сестри можуть мати бревіарій. А коли деякі з сестер не мали коли відмовити бревіарій, можуть, як інші сестри, відмовити Отче наш. Ті, які не вміють читати, нехай відмовляють за Північну двадцять чотири Отче наш, п’ять — за Утреню, по сім за перший, третій, шостий і дев’ятий Час, дванадцять замість Вечірньої і сім — за Повечір’я. І

---

⁹³Tamże, s. 141 — 142

⁹⁴Pop. Marco BERTOLI, *Klara pomiędzy milczeniem a pamięcią*, Wrocław, Wydawnictwo św. Antoniego, 2006, s. 201 — 202

⁹⁵Pop. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 142 — 143

нехай моляться за померлих. На Вечірній сім Отче наш, а на Утрені дванадцять, по кожному Отче наш Вічний відпочинок. Ті сестри, які вміють читати, мають обов'язок відмовити Officium за померлих. Коли якась сестра з нашого монастиря помре, відмовити п'ятдесят Отче наш.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2108 — 2109)

З канонізаційного процесу сестри згадують, що близько опівночі Клара в мовчанні, за допомогою певних знаків будила сестер, щоби прославляти Бога. Коли загрожувала якась небезпека, всі сестри на заклик святої матері шукали допомоги в молитві.⁹⁶

В часі облоги Асичу Віталісом з Аверсу говорила до сестер: “Ідіть до Господа нашого і з цілого серця просіть Його, щоби вціліло місто. В цей день сестри молилися і постили на хлібі і воді. А деякі з них в той день взагалі не їли.”

Бажання Клари щодо молитов сестер унаочнює факт, що вона сама просила їх про молитву.⁹⁷

До святої Агнеси пише:

“Наполегливо вас прошу в Господі, як тільки можу, пам'ятайте про мене, вашу непотрібну слугиню і про сестер, які живуть зі мною в монастирі, у ваших святих молитвах, щоб із вашою допомогою могли заслужити на милосердя в Ісуса Христа і разом з вами тішитися вічним огляданням Бога.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2157)

Крім вище написаного, Клара покладає надію на добрий розвиток сестринського життя не в багатстві чи дисциплінарних постановах, але в молитві з якої вчаться всього, і того, що належить чинити, і того чого належить уникати.⁹⁸

II.2.2. Убогість Клари та сестер

“Спосіб життя Чину Сестер Убогих є такий: виконувати святе Євангеліє Господа нашого Ісуса Христа, живучи в послузі, не посідаючи ніякої власності та чистоті.”⁹⁹ Зміст життя для Убогих Дівичь є понад усе любити Ісуса Христа у відповідь на Його любов. “Йдеться про віддання себе Христові... Нічого не бажаючи посідати, як тільки

---

⁹⁶Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2195

⁹⁷Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 144

⁹⁸Tamże, s. 145

⁹⁹Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 115

Христа.” Їх духовність є Він: “Син Божий стався для нас дорогою.”¹⁰⁰ І хоч мала прийняти певні традиції монашого життя, однак, не це стало джерелом, з якого вона черпала силу. Євангеліє було її Правилком.

Клара, коли молилася, працювала чи чувала, мала свій внутрішній погляд — в Господі, і мала непохитне прагнення поступу вперед. Неустанно умиртвляла себе саму, щоби Він міг в ній оселитись. На місце свого “я” постійно і добровільно ставила Ісуса Христа, як єдине джерело життя.¹⁰¹

Навчена святим Франциском про убогість Христа, в Нім віднаходила царську дорогу, визволяючи серця для виняткової любові Бога і ближнього. Прогнула стати убогою в найширшому значенні, позбавленою всього, до чого тільки людина може прив’язатись, всього того, що може перешкодити їй в дорозі до Бога.¹⁰² Першим кроком, який вчинила, було відірвання від речей матеріальних. Правдива євангельська убогість вчила святу Клару бути готовою втратити все, аби тільки мати Бога, як єдине добро.¹⁰³

Її сестра Беатриса говорить: “Клара згодилася із заповітами Франциска так, що повністю зреклася світу, а також всіх земних речей і то так швидко, як тільки могла, пішовши служити Богу. Тому продала весь свій спадок і частину мого спадку, роздавши його убогим.”¹⁰⁴

В її прагненні дотримання убогості було щось більше, ніж звичайне зречення речей, яке зустрічаємо в тогочасних великих чинах. Вона хотіла розділити долю вбогих людей, котрі не мають жодних дочасних благ і є віддані на випробування долі, мусять зносити приниження, труд і нестатки. Так зрозумілою Кларою убогість не була для неї однією з чеснот, але була підставою її життя в монашій спільноті. Ревно це повторює в Правилі, Заповіті та Листах: “Дуже часто повторювала (зазначив брат Тома з Челано) та переконувала своїх сестер, що їх спільнота тоді буде милою Богу, коли буде багата убогістю, і що протриває довго з цією умовою, якщо завжди буде

---

¹⁰⁰Пор. WACLAW, *Lekszykon duchowości franciszkańskiej*, s. 1873

¹⁰¹Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 115

¹⁰²Пор. DHONT, *Klara wśród swoich sióstr*, s. 74

¹⁰³Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 116

¹⁰⁴Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2230

боронитися з вежі найвищої убогості”. Жодна сестра не могла бути прийнятою до того монастиря, якщо перед тим не присяглася бути убогою. Тільки такою ціною можна було стати духовною донькою Святої.¹⁰⁵

Життя Убогих Дівичь в Сан Дам’яно було важке, але ні Клара, ні її сестри не боялися нічого. Будучи цілком віддані Христу Господу, у наслідуванні Його убогості віднаходили радість. В листі про смерть Клари читаємо: “Коли Клара помітила, що її донькам, позбавленим всього, бракувало одягу, що голодним і спраглим бракувало поживи і пиття, посеред умертвлень убогої екзистенції додавала їм духа лагідними науками, кажучи: “Прийміть охоче і терпеливо переносьте тягар убогості, з покорою і витривалістю несіть тягар нестатку, а Бог, котрий на вас дивиться, пожертвує тим, котрі терплять, розкоші небесні і приготує для них скарби вічної нагороди.”¹⁰⁶

Певні деталі, що є в джерелах, дозволяють ствердити, що щоденне життя в монастирі було ближче злиденності, аніж убогості. А з цілої спільноти Клара мала найменші вимоги, про що свідчать її несамовиті пости. Сестра Бонвенута з Перуджії свідчила:¹⁰⁷ “Була такою суворою до свого тіла, що задовольнялася однією саморобною тунікою і одним плащем. А якщо бачила, що туніка котроїсь з сестер була гіршою від її, то брала її для себе, а свою віддавала цій сестрі.”¹⁰⁸

Було й так, що сестри були голодні і не мали що їсти. Можливо, то були виняткові випадки, але правдою є те, що монастир утримувався передусім з милостині. Лише з цього користали. Ба більше, Клара не любила приймати щедрої милостині. Ганьбила братів квесторів, коли приносили з квести, як милостиню, цілі хліби: “Хто вам дав цілі хліби?” А говорила так, бо бажала краще приймати шматки, аніж цілі хліби. Так свідчить сестра Филиппа ді Гіслеріо.

А умови проживання? Ще сьогодні, оглядаючи монастир Сан Дам’яно, переконаємося, що 50 монахинь, які жили в клявзурі були приречені на невивідні, малі, суворі приміщення. І за життя Клари не прагнули до покращення умов. Це сталося лише по її смерті, коли монастир Сан Дам’яно перенісся до міста, до нового монастиря

---

¹⁰⁵Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 116

¹⁰⁶Пор. DHONT, *Klara wśród swoich siostr*, s. 70

¹⁰⁷Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 117

¹⁰⁸Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2194

при Сан Джорджіо. З розповіді сестри Агнеси довідуємося, що Клара мала ліжко з плетива, а за подушку трохи соломи. Лише, коли хворіла, то з наказу Франциска згодилася на сінник із соломи.

Погідність духу, що панувала у спільноті, допомагала дам'янкам зносити всілякі умиртвлення. “Ми не боялися жодної убогості, труду, приниження і погорди, а навіть вважали їх за великі розкоші,” — пише Клара у своєму Правилі. З огляду на це, була прикладом для сестер. Сестра Цицилія стверджує, що Клара “щодо сестер виявляла духовну радість,” а сестра Филиппа додає, що та “завжди була радісною в Господі.”

Головним мотивом євангельської убогості є Христос.¹⁰⁹ В Першому листі до Агнеси Празької Клара схвалює її відкинення пропозиції одруження з цезарем і вибір життя згідно духовності святого Франциска: “Ви відкинули всі ці речі, натомість цілою душею і цілим серцем обрали найсвятішу убогість і умиртвлення тіла, щоб бути з Улюбленим, набагато шляхетнішим, Господом Ісусом Христом.”¹¹⁰

Щоб виразити ідею глибокого з'єднання з Христом, для котрого позбулася всього, Клара прибігає до інших символів, почерпнутих із Святого Письма: “Він взяв Вас у Свої обійми, Він оздобив Ваші груди дорогим камінням, Він у Ваші вуха почепив дорогоцінні сережки з перл, а цілу Вас оздобив у блискучі клейноди, як на час весни. І дав Вам вінець із золотих діadem, з витиснутим символом святості.”

Те саме, але стислішим чином і запозичене з Правилу святого Франциска, виражає у восьмому розділі свого Правилу:¹¹¹

“Це є та велич найвищої убогості, яка вас, милі сестри, вчинила спадкоємцями і царицями Царства небесного, убогими речами, але багатими чеснотами”. (Prejs — Kijas, 2005, s. 2115)

Життя кожного чину бере до уваги обіт убогості. Існують різні способи, якими можна відповісти на цей заклик. За прикладом святого Франциска, Клара вибрала форму убогості, що вирізняв її і її чин серед інших – убогість повну, котра не має рівної собі в історії монашого життя. Пригадує вона Божому люду, що його справжня

¹⁰⁹Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 119

¹¹⁰Пор. DHONT, *Klara wśród swoich sióstr*, s. 74

¹¹¹Пор. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle poverella*, s. 120

Батьківщина є в небі, і що Він є створений для благ безкінечних, більш гідних пожадання, аніж блага земні.¹¹²

II.2.3. Чистота як прояв любові до Христа

Святий Франциск, щоб посвятитися цілковито Богу, віддається інтенсивній молитві і бачить, що повинен зобов'язатися до чистого життя, щоби бути вільним від всяких, чисто людських вузлів і, щоби могли розважати про небесні речі. Він пише: “Правдиво чисті серцем є ті, які погорджують земними благами, шукаючи благ небесних, і не перестають ніколи чистим серцем і душею любити і бачити Господа живого і правдивого”. Для Франциска чистота реалізує містичні заручини з Христом. Тому каже: “О, яка це свята річ, мати так гарного Потішителя і подивугідного Обручника”. Франциск також полюбив чистоту, бо дозволяла йому з більшою свободою ширити Царство Боже. В тому ж Листі до вірних пише: “Ми є матерями, коли носимо Його в нашому серці і в нашій тілі через любов та чисте, щире сумління. Народжуємо Його через святі вчинки, які повинні бути для інших прикладом до наслідування.” Логічним є, коли Клара просить Франциска, щоби провадив її по дорозі до святості, на якій він зобов'язує її до чистоти.

Любов до чистоти у Клари видно теж вже з молодих років. Сестри згадують, що Франциск при зустрічах з Кларою радить їй берегти непорушну перлину дівочої чистоти. Тому відкидає спокуси тіла, а постановляє не знати ложа гріха, прагнучи вчинити зі свого тіла святиню для Бога, і стараючись попри практикування чесноти, заслужити на заручини з великим Царем. Її життя від самого дитинства було ангельським.¹¹³ П'єтро, син Дам'яна підкреслює, що її батько та мати хотіли її видати заміж, але вона, маючи тоді сімнадцять років, в жоден спосіб нікому не дала себе переконати, бо хотіла тривати в дівочтві.¹¹⁴

Під час канонізаційного процесу деякі сестри говорили про чистоту Клари по її посвяченні Богові: “Свята Клара заклавши Чин, який тепер є у монастирі святого Дам'яна, ввійшла до нього, як дівиця, і дівицею залишилася.”

---

¹¹²Tamże, s. 121

¹¹³Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 175

¹¹⁴Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2242 — 2243

Челано в першій книзі святого Франциска каже, що Клара була дівцею тілом і найчистіша духом. Також святий Бонавентура каже: “Молоді дівчата приймали рішення щодо збереження довічної чистоти, серед них була найдорожча Богові Клара, котра посеред них була, як весняна квітка.”

Клара також, прагне щоби сестри полюбили чистоту і в Правилі каже:¹¹⁵

“Це є Правило життя Чину убогих сестер ... зберігати святу Євангелію Господа нашого Ісуса Христа ..., живучи в чистоті. Якщо кандидатка немає чоловіка або якщо мала, а той чоловік з дозволу церковної влади пішов до Чину і склав обіти чистоти, тоді належить старанно їй пояснити засади нашого життя.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2105 — 2106)

Вірність сестер наукам Клари згадує Челано в першій книзі життя Франциска, де пише: “Лілія дівочтва і чистоти наповнила сестер таким запахом, що забуваючи про земні справи, хочуть роздумувати тільки про справи Божі.”¹¹⁶

Любов до чистоти не означає браку поваги до подружнього життя як це каже сама Клара в листі до святої Агнеси, коли пише що її шлюб з цезарем відповідав би її і його достоїнстві. Для Клари не є важливою справою щоб кандидатка була неодружена, але вистачить щоби не мала чоловіка. Тоді може вступити до монастиря під певними умовами, якщо їх дотримається.¹¹⁷

II.2.4. Послух Клари та сестер

Як для святого Франциска, так і для святої Клари, послух є важливий аж до того ступеня, що в Правилі передбачає, що новички після року проби нехай будуть допущені до послуху, а не до Чину.¹¹⁸ Тому в Правилі пише:

“Підлеглі сестри нехай пам’ятають, що заради Бога відреклися власної волі. Тому мають обов’язок слухати своїх настоятельок у всьому, що обіцяли Богу і що не противиться нашим обітам.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2119)

В Заповіті додає:

---

¹¹⁵Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 176

¹¹⁶Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 456

¹¹⁷Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 177

¹¹⁸Tamże, s. 184

“Хочу, щоби сестри були слухняні своїй настоятельці як це прирекли Господу. Так, щоби бачачи любов, смиренність і єдність посеред сестер, настоятельці було легше нести тягар обов’язку, а через святе життя сестер те, що є прикре і гірке, зміниться в солодкість.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2141)

Сама Клара хоче бути першою в послусі, як це каже в Правилі:

“Клара, негідна служниця Христа і рослінка святого отця Франциска, прирікає послух і пошану Папі Інокентію та його законним наступникам, як також святій Католицькій Церкві. І як на початку свого навернення разом з своїми сестрами прирекла послух святому Франциску, також обіцяю дотримуватися послуху його наступникам.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2105)

Клара хоче, щоби сестри були слухняні, але передусім щоби були збережені взаємні любов і мир. Це не є важко, коли послух об’єднує всіх сестер. Тому хоче, щоби відповідальність за монастир спадала не тільки на настоятельку, але, щоби покладалася також на всіх сестер. Хочє послуху людей вільних, які проявляють свою відповідальність, а, отже, хоче щоби сестри були слухняні з любові.¹¹⁹

Правило і Заповіт показують, що настоятелька, керуючи монастирем бере під увагу індивідуальність кожної монахині. Сучасна мова називає це діалогом, діалогом індивідуальним і діалогом спільнотним. Кожна сестра може завжди свобідно бачитися з настоятелькою, щоби поділитися з нею своїми думками і сказати їй про свої потреби.¹²⁰

Клара має довіру до всіх сестер і всім дозволяє керувати спільнотою. В зв’язку з тим Правило передбачає: “Принаймні раз на тиждень настоятелька повинна скликати сестер на капітулу, щоби спільно обговорити справи життя і добра монастиря. Часто буває, що Господь об’являє меншим, що є ліпше.”¹²¹

3. Характерні риси життя святої Клари

П.3.1. Життя в братерстві¹²²

Накладаючи на щоденне життя слова Христа “Ви ж усі брати,” Франциск надає

---

¹¹⁹Tamże, s. 186

¹²⁰Пор. DHONT, *Klara wśród swoich sióstr*, s. 102

¹²¹Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 188

¹²²Латинський термін “fraternitas” має ширше значення і відноситься також до жінок.

братерству в житті свого Чину важливу роль. Хоч не вважає за потрібне життя в монастирях, підкреслює значення спільноти для проповідування. Браття мають іти щонайменше по двоє без усякої ієрархії, одягнуті усі однаково; також, щоб були капітули аби обговорити спосіб життя в спільноті. Бажає, щоб його брати відносилися один до одного, як брати: “І з довірою мають один одному говорити свої потреби аби той другий міг їх заспокоїти. І, як матір любить і годує свого сина, так нехай кожний брат любить і годує свого брата. До цього Господь дасть йому благодать.”¹²³ Такого способу життя у братерстві Франциск вчив також сестру Клару, а автор Азижських свідчень каже, що пропонувано, щоби клариски також жили у любові і братерському співслужінні. Можемо сказати, що братерство є першою характерною рисою життя Клари і її сестер.¹²⁴

II.3.1.1. Братерство посеред кларисок

Коли Клара залишає свій батьківський дім залишається сама, а Франциск, бажаючи прийти їй з поміччю приводить її до монастиря бенедиктинок. Але після шістнадцяти днів по наверненні Клари, Агнеса, натхненна Божим Духом іде до неї і розповідає їй таємницю своєї волі, каже, що хоче беззастережно віддатися служінню Богові.

Також інші жінки наслідують Агнесу.¹²⁵ Клара в Заповіті згадує:

“Невдовзі по моїм наверненні разом з кількома сестрами, Агнеса прирекла Франциску з власної волі послух. І так з Божої волі і волі отця Франциска ми прийшли до церкви святого Дам’яна, щоби там жити. Тут, в короткому часі, Господь через своє милосердя і благодать помножив число наших сестер.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2105)

Клара має багато сестер, яких хоче сприймати і сприймає як доньок. Бажає також, щоби сестри подібно сприймали себе навзаєм. Будучи вірною святому отцю і вчителю, виключає із свого Правилу всякі поділи між своїми послідовницями. Сестри, які творять її спільноту, усі є убогими. Для Клари вони є найдорожчими і

¹²³Поп. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 97

¹²⁴Поп. DHONT, *Klara wśród swoich sióstr*, s. 88

¹²⁵Поп. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 98

найулюбленішими сестрами. Передбачено також сестер зовнішніх, які не дотримувалися клавзури але і вони є частиною спільноти. Відносно них в Правилі є ствердження: “Належить перевірити і приймати сестер, які служать поза монастирем. Для них передбачається деякі правила з огляду на спосіб їх життя, але ніколи не є можливим виключення їх з життя братерського, а також права вибору настоятельки.”

Також, коли йдеться про молитовне правило, треба мати на увазі, що деякі сестри не вміють читати, але це не є приводом аби в монастирі був поділ на дві категорії.

В житті кларисок повинна домінувати взаємна любов, і тому Клара звертає увагу на милосердну любов, особливо в Правилі. Ця особлива вимога проявляється вже в папській буллі, де пишеться: “Згідно з вашим способом життя, маєте жити в спільноті та в душі єдності.”

В Заповіті Клара нагадує сестрам, що любов не може бути тільки почуттями.¹²⁶ Вона пише:

“Любіть одна одну любов’ю Христовою. Любов, яку маєте в серцях ваших, об’являйте через добрі вчинки, щоби сестри заохочені цим прикладом, зростали в Божій і взаємній любові.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2140 — 2141)

Далі каже:

“Сестри підвладні нехай пам’ятають, що для Господа відреклися від своєї власної волі, тому хочу, щоб були слухняні своїй настоятельці, як це добровільно обіцяли Господу; щоби бачачи нашу взаємну любов, смиренність і єдність посеред сестер, настоятельці було легше нести тягар обов’язку, а через святе життя сестер, те що є прикре і гірке, змінилося для неї в солодкість.” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2141)

В благословенні заохочує: “Завжди любіть Бога, свої душі і всіх своїх сестер.”¹²⁷ Життя в спільноті полягає у спільному прийнятті рішень усіма сестрами.

Взаємна любов сестер повинна мати свій фундамент в любові, яку Христос мав до всіх людей.¹²⁸ Клара підкреслює це, пишучи до святої Агнеси:

“В душі найгарячішої любові ти пішла слідами Ісуса, Який прийняв тебе, як

---

¹²⁶Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 98 — 100

¹²⁷Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2134

¹²⁸Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 101

обручницю. В цьому дзеркалі яснїє невисловлена любов... при кінці того дзеркала оглядай невисловлену любов, з якої хотїв терпіти на дереві Хреста і помер на ньому. Це розважання нехай розпалює в тобі щораз міцніший вогонь любові, о царице Царя небесного!” (Prejs — Kijas, 2005, s. 2171)

Пишучи до Ерментруди, запевнює: “Якщо кожна з нас буде взаємно носити тягари любові, ми легко сповнимо Христовий заповіт.”

Заохочення Клари до взаємної любові є реалізовані через сестер. Тома з Челано в першій книзі про святого Франциска пише про це так: “Перш за все, цвіте посеред них чеснота взаємної і сталої любові, котра так єднає їх в одне ціле, що хоч живе їх сорок, а часом і п'ятдесят сестери разом, але всі вони є однієї думки.”

II.3.1.2. Любов Клари до сестер

Клара заохочує сестер до взаємної любові, а сама, як перша, є прикладом цієї любові. В книзі життя читаємо: “Настоятельница любила не тільки душі своїх сестер, але слугувала також їх тілу з любові.”¹²⁹ Дуже часто під час зимової ночі власноруч накривала сестер, коли спали, а бачивши, що деякі сестри неспроможні були знести такого способу життя, допомагала їм в щоденних трудах. Якщо котрись із них непокоїли спокуси, якщо огортав смуток, кликала вона її до себе і потішала зі сльозами.¹³⁰

Любов цю показано, перед усім в канонізаційному процесі. Сестри згадують, що великою була її любов до всіх сестер. Блаженна мати у відношенні до своїх сестер була смиренна, лагідна і повна любові. Хоч сама носила волосяницю і простий одяг, але у відношенні до сестер, які не могли переносити таких випробовувань, була дуже лагідна.

Любов та залежить від свідомості, що сестри є даром Бога, як це неодноразово згадує в своєму Заповіті: “В короткому часі Господь через своє милосердя збільшив нашу чисельність.”¹³¹

---

¹²⁹Tamże, s. 101

¹³⁰Пор. BERTOLI, *Klara pomiędzy milczeniem a pamięcią*, s. 215

¹³¹Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 102

II.3.2. Життя в “меншості”

Кардинал Яків з Вітри в листі, написанім в Генуї у 1216 році, виражає неспокій з приводу ситуації, в якій знаходиться Італія, а перш за все Римська курія, і пише: “Зустрів одну річ, яка мені принесла велику потіху: особи обидвох статей, світські і багаті, відрікаються всього, залишають світ щоби тільки посідати Христа. Називають себе братами меншими і сестрами меншими. Протягом багатьох років змінюється назва, але не стиль життя.”

Меншість Клари є часто згадувана в процесі канонізації, де стверджується: “Була набагато покірніша, ніж всі інші сестри. Була людиною предивної покори і дуже гордувала собою, сама виконувала ті вчинки, які були найбільш мерзенні. Вона у всьому впокорювалася, а інших сестер ставила перед собою, чинячи себе нижчою від всіх.”¹³²

Автор біографії називає її вчителькою покори і згадує, що від самого початку старалася поставити будівлю всіх чеснот на фундаменті святої покори. Біограф в особливий спосіб підкреслює покору Клари як ігумені, пише: “Три роки по своїм наверненні, відкидаючи титул і посаду ігумені, вона хотіла скоріше бути підвладною а ніж господарювати, більше хотіла служити служебницям Христовим, аніж щоби їй служили. Але, примушена святим Франциском, в кінці прийняла це служіння. У душі вона дуже упокорювалася і охоче хотіла служити. Не було жодної послуги, яку би відитовхувала від себе: часто подавала сестрам воду при митті рук, обслуговувала їх при столі, коли вони їли. Неохоче роздавала якусь працю, натомість сама виконувала необхідну роботу.”¹³³

Меншість Клари показується в тому, як вона себе трактує в своїх листах. Визначає себе, як негідну слугиню Христову, називає себе рослиною святого отця Франциска, служебницею, сестрою і матір'ю ваша і інших сестер убогих, хоч і негідною.

Свята Клара не задовольнялася життям в меншості щоб бути лише прикладом тієї чесноти для сестер, але вона заохочувала і їх, щоби і вони ставалися меншими. В

---

¹³²Tamže, s. 110 — 111

¹³³Пор. PREJS — KIJAS, *Źródła franciszkańskie*, s. 2261 — 2262

Правилі пише: “Сестри нехай служать Господу в покорі, нехай остерегаються всякої пихи.”

В особливий спосіб ця чеснота повинна ясніти в настоятельці, яка повинна настановляти сестер з покорюю і повинна до них виявляти стільки добра, щоби могли з нею розмовляти. Бо повинно бути так, щоби настоятелька була слугинею всіх сестер.

Клариски лишаються вірні цій постанові і Челано визнає: “В кожній із них блищить перлина покорі.”¹³⁴

РОЗДІЛ ІІІ

ДРУГИЙ ЧИН СЬОГОДНІ

І. Клариски в Європі та на континентах

Зараз у світі налічується приблизно 14.7 тисяч сестер святої Клари, понад 1.100 монастирів у 83 країнах світу. Чин є прекрасною дійсністю в середині Церкви, будучи спадкоємницею у цьому світі “рослинки” святого Франциска.

Духовність святої Клари вже від самого початку, ще за часів перебування святої у цьому світі, захоплювала і потягувала за собою величезну кількість жінок. Ці жінки вступали до клариських монастирів, стаючи духовними доньками святої. Частина з них, ведена духом ревності і любові до Чину, ідучи за Божим натхненням, відновлювали його, часто даючи початок окремій родині (гілці), яка жила за Правилем святої Клари.¹³⁵

ІІІ.1.1. Свята Клара і клариски

Клара Офредуччі народилася в 1193 році, в Асизі. Батько Фавароне і мати Ортолана. Дитинство провела в родинному середовищі. В січні 1200 року родина була вигнана з Асизу і оселилася в Перуджії, а потім по якомусь часі повернулася до

---

¹³⁴Пор. MONTORSI, *Święta Klara z Asyżu nauczycielką życia*, s. 113 — 114

¹³⁵Вживаючи поняття “Правило святої Клари”, мається тут на увазі обидва Правила: первинного Правила затвердженого в 1253 року папою Інокентієм IV і Правило затверджене в 1263 року папою Урбаном IV, — Zenon STUŚ OFM — Marek SYKUŁA OFMConv., (red.), “*Forma sororum*” *Święta Klara z Asyżu*, Warszawa-Kraków, STYL, 2012, s. 215

Асижу. Там молода Клара зустріла Франциска на 12 років старшого. На початку 1212 року відбулася їхня зустріч у лісі. Вже тоді Клара ввійшла під духовне керівництво Франциска і відкидала всякі пропозиції родини щодо подружжя.

Вночі, разом з двоюрідною сестрою Пацифікою втекла з дому, до Порціонкули, що під Асижем, де перебували Франциск і його брати. Після постригу і облечин Франциск відіслав Клару і Пацифіку до бенедиктинок, до монастиря святого Павла з Бастії. По якомусь часі перейшли до монастиря святого Ангела з Панзо. На початку квітня до Клари приєдналася її сестра, дванадцятилітня Катерина. В червні 1212 року сестри оселилися при церкві святого Дям'яна. Пізніше до Клари приєдналися: її мати Орголана (в 1229 році) приятелька Бенвенута, племінниці Бельвіна і Амата та молода сестра Клари, Беатріче. В 1238 році спільнота нараховувалась приблизно 50 сестер. Спільнота мала назву: "Убогі дівичі від святого Дам'яна". В 1213 році Клара стала настоятелькою. На зразок Правил святого Франциска Клара склала своє Правило, яке було затверджене остаточно в 1253 році Папою Інокентієм IV, яке Клара отримала вже лише на ложі смерті.

Клара померла 11 серпня 1253 року. Вже по 2-ох місяцях після її смерті розпочався канонізаційний процес, на якому в 1255 році була кононізована Папою Олександром V.

По смерті Клари спільнота оселилася при церкві святого Йосифа, яку після її канонізації перейменували на церкву святої Клари.¹³⁶

Ще за життя Клари повставали нові фундації сестер: 1217 р. — в Флоренції, 1218 р. — в Луке, 1219 р. — в Перуджії і Сієні, а також поза Італією, а саме в 1233 р. — в Чехії та Празі, 1237 р. — в Німеччині в Ульмі. 10 років після смерті Клари вже існувало 76 монастирів: в Італії, Бельгії, Чехії, Франції, Іспанії, Німеччині, Польщі, Угорщині, а також на Кіпрі і в Сирії. З 1263 року назву змінено на Чин Святої Клари.¹³⁷

В цьому ж році (1263) формально існувало вже дві окремі групи спільнот Чину: — **іноцентинки** (від імені Папи Інокентія IV, який затвердив в 1253 році Правило святої Клари), звані також дам'янками (від монастиря святого Дам'яна). Це

---

¹³⁶Поп. STUŚ — SYKUŁA, "Forma sororum" *Święta Klara z Asyżu*, s. 215 — 216

¹³⁷Поп. Andrzej SZOSTEK, (red), *Encyklopedia Katolicka*, Tom IX, Lublin, KUL, 2002, s. 38

вони займали головні первинні монастирі: в Асизі, Флоренції, Перуджії та Празі. Жили за первинним Правилем. Офіційна назва: Чин Святої Клари (Ordo Sanctae Clarae) або Убогі Сестри Святої Клари (Pauperes Sorores Sanctae Clarae — OSC);

— **урбаністки** (від імені Папи Урбана IV, який в 1263 році затвердив нове Правило, яке відрізняється від попередньо затвердженого Папаю Інокентієм в 1253 р.). Жили за цим полегшеним Правилем. Офіційно мають назву: Чин Святої Клари Правила Урбана IV (Ordo Sanctae Clarae Regulae Urbani IV) або Чин Святої Клари Урбаністок (Ordo Sanctae Clarae Urbanistae — OSCUrb).¹³⁸

В XIV ст. існувало 400 монастирів кларисок, в яких жило приблизно 15 тисяч сестер. В 1587 році існувало 602 монастирі (183 в Італії, 240 в Іспанії, 37 в Португалії, 91 Франції, 33 Нідерландах, 13 в Центральній Європі і 5 в Америці).¹³⁹ В 1680 році існувало 934 монастирі, найбільше в Італії, Іспанії та Франції, також в Середній і Південній Америці (в Болівії, Колумбії, Мексиці, Перу) з 70 тис. сестер; в 1960 році — 736 монастирі і 17.700 сестер, 1998 році — 556 монастирів іноцентинок і 8.224 сестер і 87 монастирів урбаністок і 1.238 сестер; 2004 року — іноцентинок: 569 монастирів в 69 країнах і 7.662 сестер, 2005 року — 562 монастирі і 7.565 сестер, найбільше монастирів є в Іспанії (179), Італії (113), Франції (42), Мексиці (37), Колумбії (27), Сполучених Штатах (24) і на Філіппінах (22); урбаністок: 86 монастирів і 1.022 сестер. На сьогодні кларисок урбаністок у світі є 1.070 сестер у 82 монастирях 13 країнах світу. Найбільше монастирів мають Італія (37) та Іспанія (26).¹⁴⁰

2. Свята Клара, вплив її духовності на сьогодні

В наш час можемо святкувати найважливіші події життя святої Клари. Святкування ювілеїв, пов'язаних із життям святої, показують Церкві і сучасному світу образ Клари як живої постаті, уособленої, як приклад та дзеркало тих вартостей та чеснот, які походять від Всемогутнього Бога і котрих людина прагне та потребує. Очевидно, що такий образ Клари може відбитися передовсім в житті її духовних доньок та сестер, які живуть на всіх континентах. Власне від сестер залежить

---

¹³⁸Пор. STUŚ — SYKUŁA, "Forma sororum" *Święta Klara z Asyżu*, s. 217

¹³⁹Пор. SZOSTEK, *Encyklopedia Katolicka*, s. 347

¹⁴⁰Пор. STUŚ — SYKUŁA, "Forma sororum" *Święta Klara z Asyżu*, s. 217

виявлення “кларіанської дороги,” як привабливої і для наших часів. Виявляють його через навернення, новий спосіб життя, витривалого, за прикладом святої Клари, котра була невтомною аж до останніх своїх днів у досягненні євангельської досконалості.¹⁴¹

Один із ювілеїв, котрий святкували в 2010 році, є пов’язаний з важливою подією життя святої Клари, а саме її “навернення” в 1212 році. В цей рік Генеральний Міністер Чину Братів Менших, Хосе Родрігес Карбальйо, наголошував на необхідності тиші в контемпляційному житті: “Хто прагне осягнути близькість з Богом за прикладом святої Клари, мусить віддалити від своєї душі всіляку галасливість. Таке відношення є необхідне для всіх, хто прагне провадити правдиве внутрішнє життя. Тиша, як дорога свободи, є універсальною цінністю, необхідною для переживання повноти життя і глибокої рефлексії. Тиша і самотність є виразом життя в повноті, котре промовляє само за себе. Становить воно незмінний середник, щоб зосередитися над тим, що найбільш важливе в житті і жити в Божій присутності. В такому контексті власне монаша клавзура має свій особливий сенс і вираження. Не применшуючи, однак, значення клавзури відносно зовнішнього світу, не можна забути про внутрішню клавзуру, клавзуру серця. Вона допомагає віднайти сенс життя через возлюблення Слова Божого, не затримуючись над тим, що є випадкове і дочасне. Якщо для когось, хто живе на краю падіння, тиша є страшним знаком порожнечі, то для когось, хто шукає внутрішнього спокою, тиша і самотність, клаузура у випадку сестер кларисок є безцінною нагодою для зустрічі з Богом.

Нова людина, якій віра дає ясне бачення, може бачити більше, серце здібне до возлюблення Невидимого. Шукай тиші і глибокої самотності, автентичної, а не такої, яка була би втечею, чи способом щоб закритися в собі. Здається парадоксом те, що тільки той, хто може бути сам, може зустрітися з іншим. Можливо це пояснює для чого сьогодні, перебуваючи багато часу разом, ми не можемо насправді зустрітися один з одним. Господь завжди промовляє і тиша також є Його Словом. Завжди мусимо дбати про тишу і самотність, щоб не стати жертвами, позбавленими мислення, жертвами бездумної, пустої і безплідної діяльності, котра є реальною загрозою для багатьох

---

¹⁴¹Pop. List 4 Ministrów Generalnych..., *Klara z Asyżu kobieta nowa*, s. 43

наших монастирів.”¹⁴²

В листі генеральних настоятелів Чину, міститься нагадування кларискам про їх місце в сучасному світі. В листі говориться: “Коли світ крутиться щораз швидшим темпом, ви, у вашій клавзурі, робите видимим те, що Бог очікує від людини наших часів, щоб могли її любити. Живучи Словом Божим реалізуєте його в щоденному житті в послуші віри. Віра в Христа не є набута назавжди, але є даром Святого Духа. Вимагає неустанного пізнання. Дбаючи про Літургію, свідчите про Бога Отця, Котрий стається близьким для кожного створіння, кличе людей до буття в історії Його присутності. На щодень стається видимими шукачами Обличчя Божого. Замало думати, що ми віримо; участь в таємниці має в кожному з нас набирати обличчя Христового. Контемпляційний досвід Клари стається для нас закликком. Коли вона запрошує Агнесу щоб повністю притулитися до образу Ісуса, то мала на увазі, що сьогодні Господь і надалі очікує від вас, щоби ви перемінювалися через контемпляцію, щоб присвячували своє життя неустанному шуканню Бога, щоб звільнилися від усього, що займає Його місце і любили Його аж до кінця.”¹⁴³

16 квітня 2011 року розпочався ювілейний рік 800-ліття заснування Чину Убогих Сестер. Ювілей мав тривати до 11 серпня 2012 року. Генеральний Міністер Хосе Родрігес Карбальйо ще раз пригадує слова святого Івана Павла II, що “покликання Франциска і Клари можна окреслити в трьох актуальних і сьогодні євангельських словах: убогість, мир та молитва”. Та додав: “убогість та мир — це немовби два обличчя одного таїнства Христа, Котрого світ потребує більше, ніж будь-коли раніше”. Посилаючись на головну думку Послання на світовий день миру 1993 року, сказав: “Євангельська убогість являється джерелом миру.”

Таким твердженнями не відкидає складність проблем або необхідність глибоких перемін, але нагадує прості речі, кажучи, що не народиться “цивілізація любові”, якщо наново в нашому житті і всюди, де ми є, не покладемо в центр Бога; не народиться “цивілізація любові”, якщо не будемо мати відваги бути убогими, щоб могли бути вільними і вийти в світ разом із сестрою Бідою, щоби наново зрозуміти “таємницю

---

¹⁴²Пор. SŁOTWIŃSKI — DAMIAN, *Klara i jej siostry*, s. 26

¹⁴³Tamże, s. 29 — 30

речей і справ” і їх радісне відношення до потреб людей.¹⁴⁴

Натомість Святіший отець Бенедикт XVI говорячи про святу Клару в контексті глибокої віри та великої людяності, називає Клару в певному сенсі інтерпретаторкою францисканського ідеалу. Папа Бенедикт також представляє Клару та Франциска, як приклад до наслідування для сучасної молоді. “Час, який нас відділяє від цих двох святих, не зменшує захоплення і подиву щодо них. Навпаки, можна побачити їх актуальність у протистоянні з блудом та розчаруванням які супроводжують сучасну молодь. Ніколи в минулому молодь не піддавалася стільком мріям з безліччю пропозицій спокусливого життя, в котрому здається все можливим і дозволеним, зазнаючи однак стільки незадоволень, коли пошуки щастя закінчуються сходженням на дорогу, що провадить до штучних раїв, наркотиків та нестримних пристрастей. Також сьогоднішня важка ситуація із знаходженням гідної праці та створення щасливої сім’ї додає неспокою. Не бракує, однак, молодих людей, котрі і в наші часи приймають запрошення довіритися Христові і вирушають з відвагою, відповідальністю і надією у дорогу життя. Роблячи такий вибір залишають все, аби Його наслідувати. Історія Клари так само, як історія Франциска, є запрошенням до замислення над сенсом існування і до шукання в Бозі таємниці правдивої радості. Це є конкретний доказ того, що той, хто чинить волю Господню і довіряється Йому не тільки нічого не втрачає, але й знаходить правдивий скарб, який може надати сенс усьому.”¹⁴⁵

Натомість лист Генерального Міністра Хосе Родрігеса Карбальйо, написаний з нагоди свята святої Клари з Асичу можемо назвати певною сентенцією духовності Клари. В ньому повертаємося до основних елементів францискансько-кларіанського харизмату, вважаючи за свій обов’язок переказати його, але передусім жити ним, і в такий спосіб дивитися з надією в майбутнє. Описуючи сучасну ситуацію монашого життя, називає його “зимовою порою”, а саме, мова йде про зменшення покликань, як наслідок збільшення середнього віку серед монахів, закриття монастирів та різного роду діяльності, зменшення суспільного знання і знеохочення. Однак Хосе Карбальйо

---

¹⁴⁴ Пор. SŁOTWIŃSKI — DAMIAN, *Klara i jej siostry*, s. 44

¹⁴⁵ Пор. STUŚ — SYKUŁA, “*Forma sororum*” *Święta Klara z Asyżu*, s. 52

вбачає в “зимі” велику можливість закорінення, щоби очиститися і повернутися до того, що так насправді є важливе: “Я переконаний, що в цю зиму”, яку переживаємо, Господь кличе нас до радикалізму, який не полягає у видовищних жестах, але у терпеливій турботі про своє коріння. А ця турбота провадить нас до радикальної віри в Того, для Котрого немає нічого неможливого.”

Перераховуючи основні елементи нашого способу життя Генеральний Міністер говорить, що першим елементом є жити Євангелієм, яке, як для Клари, так і для Франциска, не є звичайною книжкою, але особою, особою Ісуса Христа. “Обітниця життя згідно зі святою Євангелією Господа нашого Ісуса Христа є чимось більшим, ніж знанням деяких текстів Євангелія. Це жити живою екзегезою Слова Божого, відкрити себе на життя Ісуса, цілковито уподібнитися до Нього. Такою була остаточна мета життя Клари та Франциска. Такою повинна бути перша і остаточна мета наслідування Христа.

Другим елементом Хосе Карбальйо називає контемпляцію: “Сповіті в мовчанні і занурені в самотність, наповнені Святим Духом, Франциск і Клара досвідчують контемплятивного споглядання на історію та на реальність. Це є сакраментальне споглядання, що провадить від бачення тілесного до бачення духовного та увірування. Такий спосіб приймають в історії та в реальності таємниці присутнього і діючого Бога. З іншої боку з’єднуючись з самотністю і спільнотою Франциск і Клара вчаться від Бога жити в свободі.”¹⁴⁶ Говорячи про методи контемпляції, яка опирається на трьох словах, а саме, дивитися (споглядати), розважати та контемплювати, говорить про них, як про моменти того самого процесу, що переходить звичайний інтелектуальний аналіз. Цей процес провадить до досвідчення, що обіймає особу в кожному її вимірі: духовному, інтелектуальному та чуттєвому, проводячи спосіб життя, що є відповідний для контемпляції. В такий спосіб кларіанська контемпляція є правдивою любов’ю, яка провадить до наслідування та цілковитого ототожнення з возлюбленою особою.

Третім елементом є спільнота. Як для Франциска так і для Клари спільнота означає рівність і як наслідок, має мати характер взаємності і прихильності. Всі

---

¹⁴⁶Поп. Jose Rodriguez CARBALLO OFM, *Ze wzrokiem utkwionym w początki*, Roma, Curia generalis dei Frati Minori, 2012, s. 21 — 62

поводяться як в родині. Хосе Карбальйо називає спільноту найскладнішим елементом нашого способу життя.

Четвертим елементом в житті Клари та Франциска є убогість або, як уточнює генерал, “життя без власності”. Він пише: “убогі домагаються від нас простого життя та виразного вибору радикальної убогості, який переживався в євангельський спосіб. Світ потребує свідків, які за Божою ласкою цілковито віддадуться іншим. Потребує людей, здібних прийняти непевність убогості, людей, захоплених простотою і покорою, люблячих мир, не йдучих на компроміс, рішучих на цілковите відречення, вільних і одночасно слухняних, горливіх і витривалих, лагідних і мужніх у витривалості своєї віри. Наш світ потребує таких Братів Менших і Убогих Сестер.”

П'ятим, останнім елементом життя, Хосе Карбальйо називає Місією. Місія кларисок полягає у пригадуванні сучасній людині, що насправді потрібним є тільки один Бог, у вказуванні трансценденції і властивому переживанні елементів, що формують наше покликання. Для того, щоб приблизити місію кларисок Хосе Родрігес Карбальйо вживає слово “симпатії” тобто співвідчування. Вона уможливить діалог з сучасними людьми для їх євангелізації, уникаючи одночасно небезпеки пристосування до світу та його судження.¹⁴⁷

Підсумовуючи, Генеральний Міністер закликає відкритися на Святого Духа, не жити минулим і без критики, не приймати всього, що приходить з сучасної культури. Незмінним називає євангельські чесноти, які становлять основу нашої тотожності. Закликає до життя в Своїй тотожності на нашій дорозі.¹⁴⁸

---

¹⁴⁷Пор. CARBALLO, *Ze wzrokiem utkwionym w początki*, s. 21 — 77

¹⁴⁸Tamże, s. 21 — 77

ВИСНОВКИ

В цій праці я спробував висвітлити духовне життя святої Клари. Головною метою праці було показати те, що її життя було особливе тим, що будучи заможною в світі, маючи все, вона за прикладом Франциска відкинула все земне заради того, щоб придбати Господа. Вона захотіла стати цілковито убогою. Приклад її клявзурового життя дивує своїм радикалізмом, що проявляється у великому прагненні Ісуса. За словами Генерального Міністра Хосе Родрігеса Карбальйо треба спробувати жити радикалізмом, долаючи сучасну “зиму” монашого життя. Тільки таким чином наступить “пора квітів і плідного урожаю.”¹⁴⁹

Ознайомившись з духовним життям святої Клари можемо без сумніву ствердити, що ціле її життя було просякнуте Господом. Для неї не було нічого більш важливішого і більш святішого, як тільки Бог, якому вона хотіла належати і служити.

Після вивчення та ознайомлення з духовним життям святої Клари, я побачив, як багато ми можемо черпати з її прикладу та відданості Богу. До цього всіх нас заохочує і Святіший Отець: про це свідчить і той факт, що сестри клариски і сьогодні мають покликання до своїх клявзурових монастирів. Згідно статистики, клявзурові контемплятивні монастирі в Європі і в такий непростий, секуляризований час, розвиваються і процвітають. А це свідчить про те, що спосіб життя, який обрала свята Клара є промовистий і до сучасної молоді. Знаємо, що в нас на Україні зараз не має сестер кларисок, але до II Світової Війни вони мали свій осередок у Львові. Нашим завданням є ознайомлювати сучасну молодь з цією монашою гілкою Католицької Церкви, вказуючи на її внутрішню красу та побожність.

“Отож, маємо заохочення прожити цей рік, насамперед, дякуючи Господеві за отримані дари, які й далі отримуємо завдяки святості Засновників і Засновниць та вірності власній харизмі численних богопосвячених осіб. Гортуймося навколо богопосвячених осіб, радіймо з ними, поділяймо їхні труднощі й співпрацюймо з ними, наскільки це можливо, для здійснення їхнього служіння та їхніх починань, які, врешті-решт, є служінням всієї Церкви. Даймо їм відчуті любов і сердечність всього

---

¹⁴⁹Пор. CARBALLO, *Ze wzrokiem utkwionym w początki*, s. 15

християнського люду.”¹⁵⁰

---

¹⁵⁰Апостольський лист Святішого Отця Франциска до усіх богосвячених осіб, 21 листопада 2014 року.